

UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

International
Labour
Organization

UDHËRRËFYESI ZERO PËR OBJEKTIVAT E ZHVILLIMIT TË QËNDRUESHËM (OZHQ)

Axhenda e Gjelbër e Bashkimit Europian për sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në **Shqipëri**

KONTRIBUTE DHE MIRËNJOHJE

Ky raport është prodhuar nga Organizata e Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Industrial (UNIDO) nën drejtimin e përgjithshëm të Tatiana Chernyavskaya.

U hartua nga Prof. Ermira Shehi dhe Dr. Johannes Fresner me kontribute nga Sajmira Kopani dhe Daniela Zampini.

Udhërrëfyesi ZERO u menaxhua nga UNIDO, në kuadër të Programit të Përbashkët të OKB-së për OZHQ-të për Biznesin në Shqipëri, 2021-2023 të financuar nga SIDA.

Ky dokument është prodhuar me mbështetjen financiare të Agjencisë Suedeze për Bashkëpunim Ndërkombëtar për Zhvillim (SIDA).

Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e UNIDO dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e SIDA-s.

Ky dokument është prodhuar pa redaktim zyrtar të Kombeve të Bashkuara. Emërtimet e përdorura dhe prezantimi i materialeve në këtë dokument nuk nënkuptojnë shprehjen e ndonjë mendimi nga ana e Sekretariatit të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin Industrial (UNIDO) në lidhje me statusin ligjor të çdo vendi, territori, qyteti apo zone ose të autoriteteve të tij, ose në lidhje me përcaktimin e kufijve ose kufijve të tij, ose të sistemit të tij ekonomik ose shkallës së zhvillimit. Emërtime të tilla si "i zhvilluar", "i industrializuar" ose "në zhvillim" synohen për lehtësi statistikore dhe nuk shprehin domosdoshmërisht një gjykim për fazën e arritur nga një vend apo zonë e caktuar në procesin e zhvillimit. Përmendja e emrave të firmave ose produkteve komerciale nuk përbën një miratim nga UNIDO. Opinionet, shifrat dhe vlerësimet e parashtruara janë përgjegjësi e autorëve dhe nuk duhet të konsiderohen domosdoshmërisht se pasqyrojnë pikëpamjet ose mbartin miratimin e UNIDO-s dhe Shteteve Anëtare të saj.

UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

International
Labour
Organization

UDHËRRËFYESI ZERO PËR OBJEKTIVAT E ZHVILLIMIT TË QËNDRUESHËM (OZHQ)

**AXHENDA E GJELBËR E BASHKIMIT EUROPIAN
PËR SEKTORIN E TEKSTILIT, VESHJEVE, LËKURËS
DHE KËPUCËVE NË SHQIPËRI**

TABELA E PËRMBAJTJES

Qëllimi i Udhërrëfyesit Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjelbër e BE-së në sektorin e tekstileve, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri	9
Metodologjia	11
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Shqipëri dhe Axhenda e gjelbër e BE-së	12
Përmbledhje e përgjithshme e sektorit të tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri	14
Analiza SWOT e industrisë TVLK	25
Shtyllat kryesore të Draftit të Udhërrëfyesit Zero për OZHQ/Axhenda e Gjelbër e BE-së në sektorin TVLK	22
Analiza SWOT e industrisë TVLK	25
Plani i Veprimit për arritjen e objektivave të Draftit të Udhërrëfyesit Zero	28
Perspektiva	44
Konkluzione	44
Shtojcat	46

INDEKSI I FIGURAVE

Figura 1 Peshë e eksportit të tekstileve dhe këpucëve sipas vendeve të synuara (Burimi: Instat, 2021).....	14
Figura 2 Numri i ndërmarrjeve të prodhimit të tekstit dhe lëkurës gjatë viteve 2010 – 2020 (Burimi INSTAT Shqipëri).....	15
Figura 3 Indeksi i vëllimit të prodhimit, prodhimi i tekstileve dhe veshjeve (vija e kuqe), lëkura dhe këpucët.....	15
Figura 4 Shpërndarja gjeografike e sipërmarrjeve TVLK në Shqipëri, 2020 (Anketim 2022).....	16
Figura 5 Vlera e shtuar nga eko-inovacioni, një pasqyrë e nxitësve të biznesit.....	47

INDEKSI I TABELAVE

Tabela 1 Prodhuesit shqiptarë me markën e vet dhe etiketë private.....	17
Tabela 2 Gjetjet nga anketimi për kompanitë prodhuese të tekstit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve dhe rekomandimet.....	18
Tabela 3 Lista e partnerëve kyc për zbatimin e OZHQ dhe monitorimin e progresit.....	19
Tabela 4 Rezultatet e analizës SWOT.....	27

LISTA E AKRONIMEVE

Akronim	Shpjegim
AIDA	Agjencia Shqiptare e Investimeve dhe Zhvillimit
ALL	Leku shqiptar
CE	Ekonomi rrethore
CFMB	Pikë referimi për fibrat dhe materialet e korporatës
CMT	Prit, bëj, zbukuro
ESG	Mjedis, Sociale dhe Qeverisje
EC	Komisioni Europian
EU	Bashkimi Europian
FDI	Investimet e huaja direkte
FP	Paketë e plotë
GVC	Zinxhiri global i vlerës
GoA	Qeveria e Shqipërisë
ILO	Organizata ndërkombëtare e Punës
INSTAT	Instituti Kombëtar i Statistikave
MoU	Memorandum mirëkuptimi
PUT	Universiteti Politeknik i Tiranës
ProExport Albania	Shoqata e prodhuesve të veshjeve dhe këpucëve
3Rs	Redukto, riciklo, ripërdor
TKP	Treguesi Kyc i Performancës
RECP	Prodhim me efikasitet të burimeve dhe më të pastër
SP	Ofrues shërbimi
SME	Ndërmarrje të vogla dhe të mesme
OZHQ	Objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm
SWOT	Forcë, Dobësi, Mundësi dhe Kërcënim
TVLK	Tekstil, Veshje, lëkurë dhe këpucë
UN	Kombet e bashkuara
UNEP	Programi për mjedisin i Kombeve të Bashkuara
UNIDO	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim Industrial

1 | QËLLIMI I UDHËRRËFYESIT DRAFT ZERO PËR OZHQ AXHENDA E GJELBËR E BE-SË NË SEKTORIN E TEKSTILEVE, VESHJEVE, LËKURËS DHE KËPUCËVE NË SHQIPËRI

Udhërrëfyeti Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së për aplikim në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri është prodhuar si pjesë e projektit “Partneriteti i Biznesit dhe Zgjidhjet për Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) në Shqipëri”, financuar nga Qeveria Suedeze.

Udhërrëfyeti Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve(TVLK) plotëson dokumentin e hartëzimit “Parimet e OZHQ dhe praktikatat pozitive të zbatuara nga sektori i tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri”. Udhëhequr nga një analizë e thellë, rezultatet e sondazhit me sektorin TVLK dhe një sërë rekomandimesh që pasqyrojnë vizionin e ILO dhe UNIDO për një qasje të balancuar që kombinon stimujt që mund të kontribuojnë drejt arritjes së objektivave të OZHQ, udhërrëfyeti synon të promovojë një vrull në rritje dhe sinergji për kushte më të mira pune, duke e bërë sektorin TVLK më konkurrues dhe të qëndrueshëm për mjedisin.

Udhërrëfyeti Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në aplikimin e industrisë së tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri synon të përcaktojë hapa konkretë që do të forcojnë kapacitetet e Sektorit TVLK për zbatimin e OZHQ-ve në Shqipëri dhe për të mbështetur përpjekjet kombëtare drejt Axhendës 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, veçanërisht Objektivi 8 i OZHQ¹; 9²; 12³. Zero Roadmap është frymëzuar nga “Marrëveshja e Gjellbër Evropiane”⁴ e cila synon rritjen e përdorimit efikas të burimeve duke kaluar në një ekonomi të riciklueshme të udhëhequr nga parimet e mbetjeve zero karbon, zero toksike dhe zero mbetje dhe të ndalojë ndryshimin e klimës, kthimin e humbjes së biodiversitetit dhe zvogëlimin e ndotjes. “Udhëzimet” për zbatimin e Axhendës së Gjellbër për Ballkanin Perëndimor⁵ interpretuar këto parime për rajonin. Veprimet e propozuara për sektorin e tekstilit synojnë të hapin

rrugën drejt zbatimit të strategjisë së BE-së për tekstile të qëndrueshme dhe të riciklueshme⁶.

Udhërrëfyeti Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në aplikimin e industrisë së tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri, është në përputhje me:

- Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI)⁷, me synime dhe objektiva kombëtare për Objektiva të zgjedhura të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ);
- Kuadri i Bashkëpunimit të Qëndrueshëm të OKB-së (UNCF) 2022 – 2026, nënshkruar nga Qeveria Shqiptare dhe agjencitë e OKB-së;
- Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (NPEI), 2022-2024, bazuar në prioritetet e Programit të Qeverisë Shqiptare për periudhën 2021-2025;
- Programi i Reformës Ekonomike (ERP), 2021-2023;
- Programi Kombëtar i Punës së Denjë (DWCP) 2022-2026, i cili përcakton prioritetet konkrete për Sektorin TVLK dhe hartimin e Strategjisë së Shëndetit dhe Sigurisë në Punë 2022-2026;
- Ligjet dhe standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut/punës të ratifikuara nga Shqipëria.

Udhërrëfyeti Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve përshkruan një strukturë udhëzuese në formën e shtyllave dhe veprimeve përbërëse, duke u mbështetur në iniciativat ekzistuese dhe në koordinim të ngushtë me institucionet kryesore përgjegjëse për OZHQ e synuara, Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit, Agjencinë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive, Shoqata e Punëdhënësve, Sindikatat, Universitetet, Zyra Kombëtare e Statistikave, OJQ-të.

¹ Decent Work and Economic Growth

² Industry, Innovation and Infrastructure

³ Responsible Consumption and Production

⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

⁵ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12822-EU-strategy-for-sustainable-textiles_en

⁷ Pritet për aprovim në Janar 2024

Udhërrëfyysi Draft Zero synon:

1. Të shenjojë në hartë pikat kryesore të qëndrueshmërisë të zinxhirit të vlerës së veshjeve në Shqipëri: përdorimi i materialeve të qëndrueshme, minimizimi dhe riciklimi i mbetjeve, efikasiteti i energjisë;
2. Ndërtimin e një baze për kompanitë që të përmirësojnë ofrimin e dizajnit të produktit dhe sigurimin e materialeve të qëndrueshme
3. Identifikimin e veprimeve më me ndikim që kompanitë dhe qeveria mund të ndërmarrin për të adresuar dimensionet cilësore të vendeve të punës në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve (kushtet e punës, produktiviteti, siguria dhe shëndeti në punë, etj.), për të mbështetur kalimin në formalitet dhe minimizimin e pabarazive gjinore;
4. Të evidentojë sfidat për marrjen e këtyre veprimeve dhe zgjidhjet e mundshme për të përmirësuar performancën mjedisore dhe sociale të sektorit të Tekstilit, Veshjeve, Lëkurës dhe Këpucëve;
5. Identifikimin e palëve të interesuara dhe iniciativave që punojnë për të rritur qëndrueshmërinë dhe qarkullimin në sektor.

Udhërrëfyysi Draft Zero për OZHQ/Axhenda e Gjelbër e BE-së në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve është planifikuar të mbulojë një periudhë trevjeçare nga 2023-2025, duke përfshirë një sërë aktivitete, metodologjish, mjeteve që rekomandohen të zbatohen nga palët përkatëse të Tekstileve, Veshjeve, Lëkurës dhe Këpucëve.

2 | METODOLOGJIA

Për të zhvilluar Draftin e Udhërrëfyesit Zero për Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ)/Akhenda e Gjellbër e Bashkimit Europian për sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri parashikohen tre faza, nga të cilat e para tashmë është zbatuar:

Faza 1

Mbledhja e të dhënave, Vëzhgimet dhe Hartëzimi i Palëve të Interesit

Qëllimi kryesor i fazës së parë është vlerësimi i progresit të industrisë së prodhimit të tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri drejt objektivave të synuara: Objektivi 8 (punë e denjë dhe rritje ekonomike), Objektivi 9 (Industria, inovacioni dhe infrastruktura), dhe Objektivi 12 (Prodhimi dhe konsumi i përgjegjshëm). Kjo fazë mori në konsideratë gjetjet kryesore nga dokumenti bazë “Parimet e OZHQ dhe praktikat më të mira të pershtatura për sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri”, përgatitur nga ILO dhe UNIDO në 2022⁸, duke përfshirë rezultatet e studimit të bërë me 50 ndërmarrje. Analiza u pasurua nga Ndërmarrjet e Qëndrueshme Konkruese dhe të Përgjegjshme (SCORE) dhe udhëzuesit dhe Vlerësimet e Ndërmarrjeve të Efkasitetit të Burimeve dhe Prodhimit më të Pastër (RECP). Të gjitha sa më sipër shërbejnë si hyrjepër analizën SWOT të sektorit TVLK.

Faza 2

Konsultimi me palët e interesuara dhe marrëveshja mbi draftin Zero Roadmap për OZHQ/ Axhenda e gjellbër e BE-së në sektorin TVLK.

Drafti i Udhërrëfyesit Zero për OZHQ/ Axhenda e gjellbër e BE-së është paraqitur në sektorin TVLK dhe feedback-u dha në një tryezë të rumbullakët me aktorët kryesorë të sektorit⁹. Rekomandimet e marra janë përfshirë në dokument dhe versioni përfundimtar i Zero Roadmap dhe Treguesve Kryesorë të Performancës (TKP) është vërtetuar në fokus grupe të vogla të udhëhequra nga ekspertët teknikë të ILO dhe UNIDO.

⁸As a part of the same project

⁹Si pjesë e të njëjtit projekt

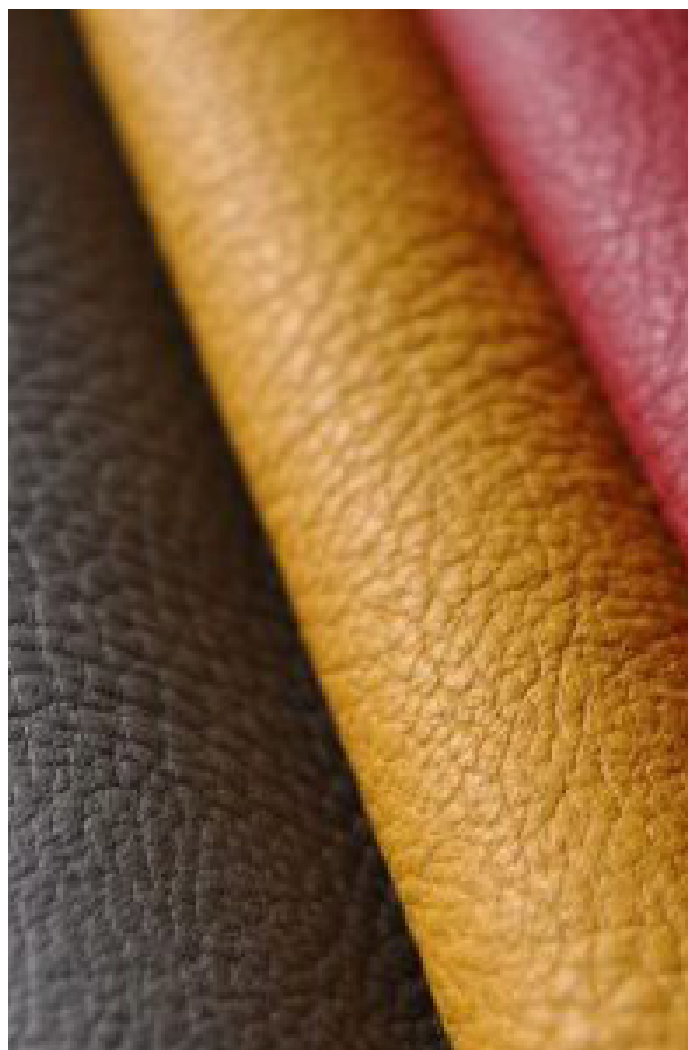
¹⁰E bashkive, territoreve, etj.

Faza 3

Miratimi i Draftit të Zero Roadmap për OZHQ/ Axhenda e gjellbër e BE-së në sektorin TVLK

Ky dokument është finalizuar nëpërmjet konsultimeve me aktorët kryesorë – ministritë e linjës përkatëse, pushteti vendor, këshillat kombëtare, partnerët socialë¹⁰, përkatësisht shoqatat dhe sindikatat e punësimit, organizatat e shoqërisë civile, institucionet financiare, akademitë, bizneset, ekspertët dhe grupet e tjera të interesit gjatë vitit 2022.

Drafti i propozuar i Udhërrëfyesit Zero merr në konsideratë rekomandimet dhe sugjerimet që rrjedhin nga procesi i konsultimit me palët kryesore të interesuara

3 | OBJEKTIVAT E ZHVILLIMIT TË QËNDRUESHËM NË SHQIPËRI DHE AXHENDA E GJELLBËR E BE-SË

Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) janë një thirrje globale për veprim për t'i dhënë fund varfërisë, për të mbrojtur mjedisin dhe klimën e tokës dhe për të siguruar që njerëzit kudo ku janë mund të gëzojnë paqe dhe prosperitet. Nëpërmjet një Kornizë Bashkëpunimi për Zhvillim të Qëndrueshëm me Qeverinë e Shqipërisë, Kombet e Bashkuara (OKB) me agjencitë e saj të specializuara mbështesin dhe punojnë plotësisht drejt agjendave plotësuese të Objektivit të Shqipërisë për anëtarësimin në Bashkimin Evropian (BE), prioritetet kombëtare, si dhe harmonizimin dhe efektivitetin e ndihmës. Kjo përfshin angazhimin e Shqipërisë për arritjen e OZHQ.

Korniza e Bashkëpunimit për Zhvillimin e Qëndrueshëm të OKB-së bazohet në sukseset e bashkëpunimit të kaluar dhe përfaqëson një angazhim të përbashkët për të punuar në partneritet të ngushtë për rezultate konkrete që do të ndihmojnë të gjithë njerëzit në Shqipëri për një ekonomi më të begatë dhe të qëndrueshme dhe një shoqëri më të drejtë dhe më të jetueshme. Kuadri i Bashkëpunimit për Zhvillimin e Qëndrueshëm ndërmjet Qeverisë së Shqipërisë (QSH) dhe sistemit të OKB-së përshkruan tre prioritetet strategjike:

PRIORITET STRATEGJIK A: Zhvillimi i kapitalit njerëzor dhe përfshirja sociale.

PRIORITET STRATEGJIK B: Rritje ekonomike e qëndrueshme, elastik dhe ekologjike dhe menaxhim i burimeve.

PRIORITET STRATEGJIK C: Qeverisja efektive, me në qendër njerëzit, sundimi i ligjit, të drejtat e njeriut dhe barazia gjinore.

Drafti i Udhërrëfyesit Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në sektorin e tekstilit, veshjeve, lëkurave dhe këpucëve fokusohet në drejtimin e sektorit TVLK për të kontribuar në arritjen e prioritetëve të lartpërmendura dhe kontribuon në **katër rezultate të bashkëpunimit**¹³:

Rezultati A - Deri në vitin 2026 ka rritje dhe investime më të drejta të njerëzimit, duke hequr barrierat dhe duke krijuar mundësi për ata që janë në rrezik përjashtimi. Është tërheqëse për shqiptarët të punojnë në industrinë shqiptare sesa të lëvizin në vende të tjera evropiane për të punuar atje.

Rezultati B - Deri në vitin 2026, zgjidhjet inovative dhe të integruara të politikave përshpejtojnë zhvillimin ekonomik të qëndrueshëm, produktiv dhe gjithëpërfshirës, duke rritur përshtatjen dhe minimizimin ndaj ndryshimeve klimatike dhe kalimin në një ekonomi e gjellbër dhe blu.

Rezultati C1 - Deri në vitin 2026, qeverisja është më transparente dhe e përgjegjshme, duke u mundësuar njerëzve të gëzojnë shërbime cilësore, gjithëpërfshirëse, sundim të përmirësuar të ligjit dhe akses në drejtësi në përputhje me angazhimet e Shqipërisë për të drejtat e njeriut;

Rezultati C2 - Deri në vitin 2026, qeverisja e përgjegjshme gjinore forcon barazinë dhe mosdiskriminimin, promovon fuqizimin e grave dhe të drejtat e njeriut dhe redukton dhunën ndaj grave dhe fëmijëve.

Axhenda e gjellbër e BE-së

BE-ja dhe Kombet e Bashkuara kanë qenë gjithmonë të bashkuar në dëshirën e tyre për të krijuar një botë më të qëndrueshme, më të sigurt dhe më të mirë për të gjithë. Prandaj BE-ja mbështet multilateralizmin efektiv dhe një rend ndërkombëtar të bazuar në rregulla, me Kombet e Bashkuara si organ kryesor. Objektivat e Qëndrueshmërisë janë një mjet i dobishëm për shpërndarjen e vlerave dhe objektivave të BE-së jashtë Evropës dhe ofrojnë një kornizë të përbashkët për partneritetet ndërkombëtare. Prandaj, është në interesin e BE-së të luajë një rol udhëheqës në zbatimin e Axhendës 2030 si pjesë e veprimit të saj të jashtëm¹⁴.

Progresi i vazhdueshëm në zbatimin dhe arritjen e OZHQ-ve, bashkëpunimi me vendet partnere dhe shoqërinë civile, si dhe përfaqësimi i Bashkimit në Forumin Politik të Nivelit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin e Qëndrueshëm, janë thelbësore për të avancuar angazhimin e BE-së për zhvillim të qëndrueshëm dhe udhëheqje, si dhe për të luftuar pasojat e krizës së koronës në mbarë botën.

Në vitin 2019, Komisioni Evropian publikoi "Marrëveshjen e gjellbër Evropiane", një strategji që ndjek synime shumë të ngjashme: ta bëjë Evropën kontinentin e parë neutral ndaj klimës deri në vitin 2050. Marrëveshja e gjellbër Evropiane është përgjigja dhe zgjidhja për shumë sfida si një strategji e re e rritjes që synon transformimin e BE-së në një shoqëri të drejtë dhe të begatë, me një ekonomi moderne, efikase ndaj burimeve dhe konkurruese, ku nuk ka emetime neto të gazeve serrë në 2050 dhe ku rritja ekonomike është e shkëputur nga përdorimi i burimeve.

Marrëveshja e gjellbër është një pjesë integrale e kësaj Strategjie të Komisionit Evropian për të zbatuar Axhendën 2030 të Kombeve të Bashkuara dhe objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm (OZHQ-të)¹⁵.

Bazuar në avantazhet krahasuese të ILO-s dhe UNIDO-s, ky dokument synon të koordinojë veprimet, këshillat e politikave dhe avokimin për dhënie të shpejtë dhe të fortë të rezultateve. Kjo pritet të kontribuojë në përpjekjet e Shqipërisë për t'u anëtarësuar në Bashkimin Evropian me rritje të qëndrueshme ekonomike, duke garantuar kushte të mira pune, duke përfshirë standardet e sigurisë dhe shëndetit në punë, krijimin e mirë të vendeve të punës, zhvillimin e aftësive ekologjike, një infrastrukturë industriale më elastike, duke promovuar industrializimin e qëndrueshëm mjedisor dhe nxitja e inovacionit, konsumit të qëndrueshëm dhe modeleve të prodhimit.

¹¹ https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-and-union-goals-sustainable-future_en

¹² Korniza e Bashkëpunimit për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara 2022 – 2026

¹³ https://unsdg.un.org/sites/default/files/2021-06/Albania_Cooperation_Framework_2022-2026.pdf

¹⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-and-union-goals-sustainable-future_en

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=ET>

4 | PËRMBLEDHJE E PËRGJITHSHME E SEKTORIT TË TEKSTILIT, VESHJEVE, LËKURËS DHE KËPUCËVE NË SHQIPËRI

Sektori TVLK në Shqipëri karakterizohet si një punë intensive sektori, ndërmarrjet prodhuese janë të vendosura në të gjithë vendin dhe aplikojnë modele të ndryshme biznesi. Sektori TVLK ka një peshë të rëndësishme në eksportet shqiptare. Në korrik 2022 vlera e eksporteve ishte 334 049839 euro, me rritje me 23% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë dhe me rënie me 14,3% krahasuar me qershorin 2022. Në rritje vjetore të eksporteve me 23% këtë muaj, kontribut pozitiv kanë dhënë grupet: Tekstile dhe këpucë” me +6,6 pikë përqindje, “Eksportet gjatë shtatë muajve të parë të 2022 janë rritur me 40,1% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë, ku grupi “Tekstile dhe Këpucë” zë vendin e 3-të me 6,9%. Këto lloj ndërmarrjesh janë të vendosura në të gjithë vendin dhe aplikojnë një sërë modelesh biznesi. Eksporti i tekstileve dhe i këpucëve, që përbëjnë përkatësisht pjesë të rëndësishme të tregtisë së jashtme të Shqipërisë, ka vijuar të rimëkëmbet gjatë pesë muajve të parë të vitit 2022, duke zënë 27% të vëllimit të eksporteve¹⁶. Eksportet e këtij grupi ishin më të larta edhe krahasuar me pesë mujorin e parë të 2019-ës, që përkon me periudhën para pandemisë.

Qeveria shqiptare po zbaton reforma të rëndësishme strukturore që do të mbështesin rritjen e barabartë, do të rrisin produktivitetin dhe konkurrencën në ekonomi, do të krijojnë më shumë vende pune dhe do të përmirësojnë qeverisjen dhe ofrimin e shërbimeve publike. Lidhja dhe aksesin e përmirësuar rajonal në tregjet rajonale dhe globale, së bashku me eksportin dhe diversifikimin e tregut, mund të ndihmojnë gjithashtu në nxitjen e rritjes më të shpejtë¹⁷.

Në korrik 2022 vlera e eksporteve ishte 39 miliardë lekë, duke u rritur me 23,0 % krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë dhe duke u ulur me 14,3% krahasuar me qershorin 2022. Vlera e importeve ishte 82 miliardë lekë, duke u rritur me 14,1%

krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë dhe me 0,6% krahasuar me qershorin 2022. Këtë muaj deficit tregtar është 42 miliardë lekë, duke u rritur me 6,9% krahasuar me korrikun 2021 dhe me 20,3% krahasuar me qershorin 2022¹⁸. Në rritjen vjetore të eksporteve me 23,0% këtë muaj, një kontribut pozitiv prej 6,6% ka dhënë sektori Tekstile dhe këpucë.

Veçanërisht, harta e shpërndarjes gjeografike të shkëmbimeve tregtare tregon se përqindja e tregtisë me Italinë është ulur, kryesisht si rezultat i vazhdimit të performancës së dobët të kategorisë¹⁹ "tekstile dhe veshje", duke konfirmuar nevojën për diversifikimin e mëtejshëm të rrjetit të klientëve për bizneset shqiptare.

Prodhimi i lëkurës dhe këpucëve në Shqipëri është një sektor i rëndësishëm me një potencial të lartë për të përfitur ekonominë e vendit. Në fund të vitit 2021, kishte rreth 236 fabrika të prodhimit të këpucëve në të gjithë vendin, me një total prej më shumë se 25,000 punonjësish, ose rreth 6% e fuqisë punëtore totale në vend²⁰.

Sektori i prodhimit të lëkurës dhe këpucëve në vend përbën 20% të totalit të eksporteve, duke gjeneruar rreth 500 milionë euro në vit. Kjo është në kontrast me shifrën e vitit 2021 për importin e lëkurës së papërpunuar dhe të përpunuar, i cili arriti në 6,906 tonë²¹. Eksportet e produkteve të përpunuara kanë qenë në rritje të vazhdueshme gjatë viteve të mëparshme, ashtu si edhe importi i makinerive dhe pajisjeve. Është një industri e përpunimit aktiv me kosto konkurruese, e drejtuar kryesisht nga prodhimi i veshjeve dhe këpucëve prej lëkure me cilësi të lartë me një nivel të konsiderueshëm ekspertize të akumuluar gjatë 20 viteve të fundit. Tregjet kryesore janë Italia, Gjermania, Greqia, Franca dhe Holanda²³.

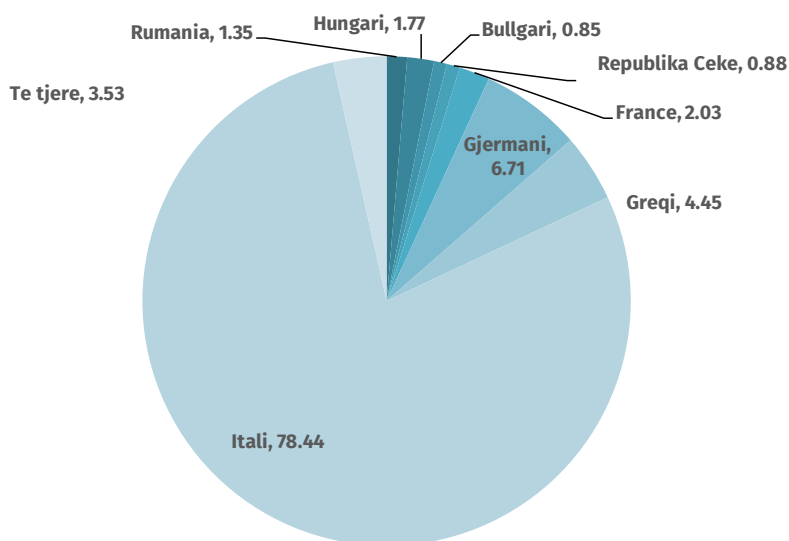

Figura 1. Peshë e eksportit të tekstileve dhe këpucëve sipas vendeve të synuara (Burimi: Instat, 2021)

¹⁶INSTAT, Albania

¹⁷<https://www.worldbank.org/en/country/albania/overview>

¹⁸<http://www.instat.gov.al/>

¹⁹Of municipalities, territories etc

²⁰<https://ata.gov.al/>

²¹United Nations Sustainable Development Cooperation Framework 2022 – 2026

²²Përpunimi i brendshëm (IP) është një procedurë lirimi nga detyrimet. Ai lejon që mallrat të importohen në Bashkimin Evropian (BE) për përpunim, me pezullim

²³<https://www.aida.gov.al/>

Numri i kompanive

■ Tekstil dhe Veshje ■ Lekure dhe kepuce ■ Total

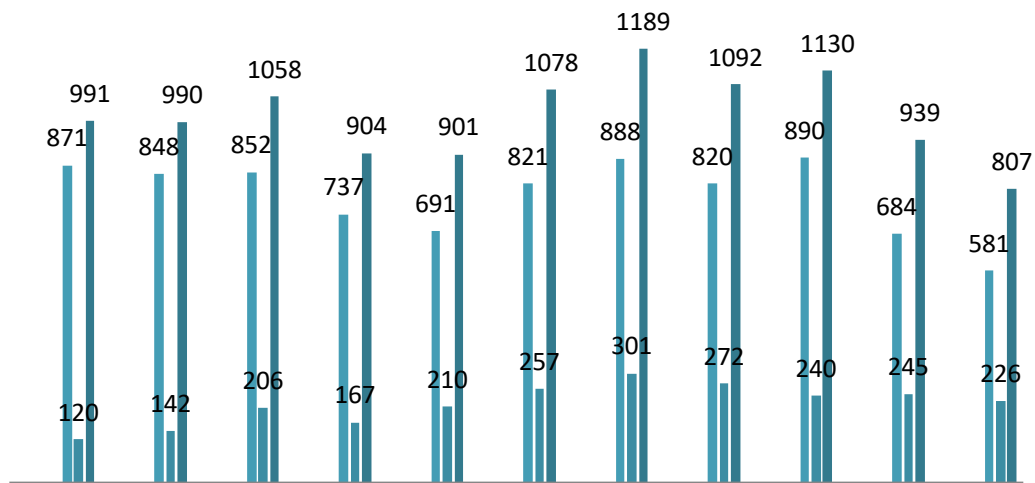

Figura 2. Numri i ndërmarrjeve të prodhimit të tekstilit dhe lëkurës gjatë viteve 2010 – 2020 (Burimi INSTAT Shqipëri)

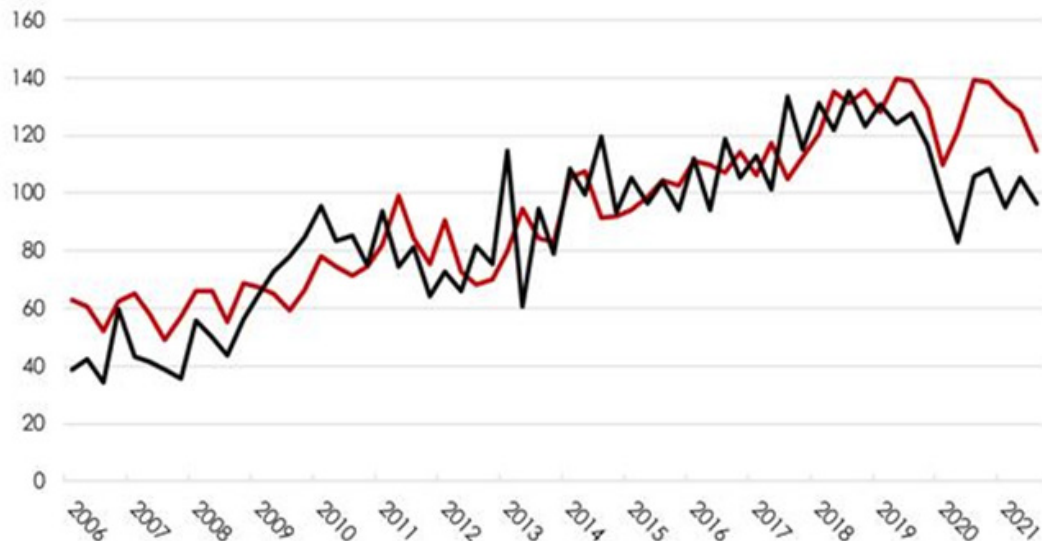

Figura 3. Indeksi i vëllimit të prodhimit për nënsektorët e prodhimit të tekstilit dhe veshjeve (vija e kuqe) dhe për prodhimin e lëkurës dhe këpucëve (vija e zezë).

65% e ndërmarrjeve operojnë në sektorin e tekstilit dhe veshjeve me rreth 36400 punonjës; 35% e ndërmarrjeve janë në sektorin e lëkurës dhe këpucëve me 19600 punonjës.

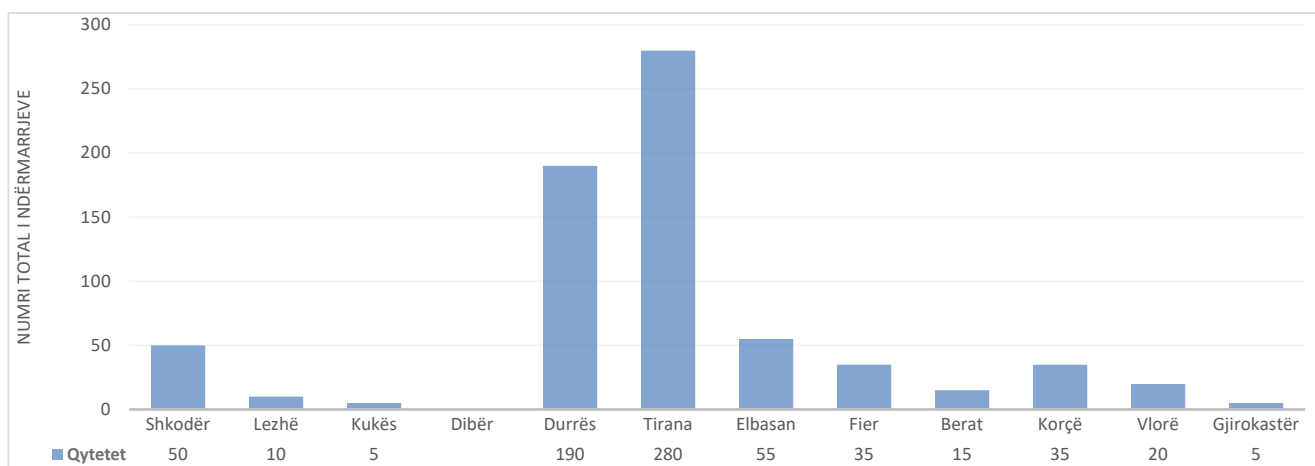

Figura 4. Shpërndarja gjeografike e ndërmarrjeve TVLK në Shqipëri, 2020 (Anketa 2022)

Disa kompani në Shqipëri kanë bërë përpjekje të mëdha për të dalë në treg me markën e tyre.
 Disa shembuj janë renditur në tabelën e mëposhtme.

Prodhuesit shqiptarë me markat e tyre dhe etiketën private

Tabela 1: Prodhuesit shqiptarë me markat e tyre dhe etiketën private

Kompania	Markat e veta dhe etiketa private
Donianna	Doniana, Mici's, Doniana Green, PIN shoes
FITAL	Opinga Opinga, KUSH
MiTO by Caterina Firenze	Caterina Firenze, Wrong, La Poeme
Ariee (Ish NPV korce)	Ariee
Bella Konfex	La Blanche and Plaetor
Blue Sky shpk	Krienko, KJL
Madison Avenue	Madison Avenue, Fashionista
Kler shpk	Essere
S.A.M	S.A.M (PL)
Ambra shpk	Ambra
Ola 1	Ola 1
Omega shpk	Omega
Alba shpk	Alba&N
Desa & Co shpk	Desa & Co

Për të pare gjendjen aktuale mbi përdorimin e praktikave të qëndrueshme, u ndërmor një studim i ndërmarrjeve prodhuese. Gjetjet kryesore të studimit të ndërmarrjeve janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme. Analiza SWOT është një metodë e

Tabela 2

Gjetjet e studimit për ndërmarrjet prodhuese TVLK dhe rekomandimet

Kategoritë e pyetjeve të sondazhit	Gjetjet kryesore të sondazhit në stilin e telegramit:	Rekomandime
Informacion i përgjithshëm	Shumica e ndërmarrjeve janë 10 - 30 vjeç në sektorin TVLK në vend. 64% e ndërmarrjeve punojnë për 1-5 furnizues të huaj; 12% për më shumë se 10 furnizues të huaj. 46% e ndërmarrjeve operojnë në ciklin e mbyllur.	
OZHQ8 – Rritja e qëndrueshme ekonomike; punë e denjë për të gjithë	93% e kompanive kanë bërë investime domethënëse në teknologji; dhe 86% kanë ende plane për investime të mëtejshme. 46% e ndërmarrjeve kanë interes në gjetjen e furnitorëve të rinj dhe të burimeve të lëndëve të para. 93% e kompanive kanë bërë investime domethënëse në teknologji; dhe 86% kanë ende plane për investime të mëtejshme	Diversifikimi i prodhimit; Shtimi i vlerës në zinxhirin e prodhimit; shërbime me vlerë të lartë të shtuar; Diversifikimi i prodhimit dhe eksportit Menaxhimi më i mirë i burimeve njerëzore; Kushte më të mira pune dhe paga më të larta; Programet e përditësuara të trajnimit (Qendrat e AFP-së).
OZHQ9 Infrastruktura elastike; industrializimi i qëndrueshëm; nxisin inovacionin	70% mbështeten plotësisht te furnitorët për hartimin e modeleve, markat dhe kartat teknologjike 32% e kompanive merren me burime të lëndëve të para; 42% kanë standarde klimatizimi për ruajtjen e lëndëve të para; vetëm 30% e tyre kryejnë ose kanë nevojë për testim të lëndës së parë; 59.3% mund të bëjë specifikimet teknike dhe kartonat e prodhimit Destinacioni kryesor i produkteve të të anketuarve është Italia me 40%; Gjermania 16%, Greqia 4%; 24% eksportohen në BE, 4% në MB dhe 4% për tregun vendas 25% e ndërmarrjeve nuk kanë plane trajnimi për punonjësit dhe 7% preferojnë t'i punësojnë ata të trajnuar 11% e ndërmarrjeve që përgjigjen kontroll i plotë i cilësisë vetëm në fund të linjës; 37% në fund të linjës dhe në mes të linjës – Rreth 50% nuk bëjnë asnjë kontroll të cilësisë 46% e ndërmarrjeve nuk kanë informacion për jetëgjatësinë e produkteve	Rritja e konkurrencës me më shumë investime teknologjike; ofrojnë shërbime me vlerë më të lartë të shtuar; rritja e konkurrencës përmes inovacionit; Nxitja e një infrastrukture më elastike përmes proceseve me vlerë të shtuar drejt burimit të materialit; Ulja e mbështetjes dhe diversifikimi i klientëve; Përmirësimi i trajnimeve të avancuara të trajnimit që lidhen me sektorin TVLK; Ofrimi i trajnimeve të avancuara ad-hoc për ndërmarrjet për përmirësimin e cilësisë; Prodhim i dobët; Efikasiteti i burimeve; Prezantoni dhe përmirësoni TKP-të; Ofrimi i trajnimeve të avancuara ad-hoc për ndërmarrjet mbi efikasitetin e burimeve.
OZHQ 12– Modele të qëndrueshme prodhimi dhe konsumi	36% e ndërmarrjeve aplikojnë riciklimin apo ndarjen e mbetjeve; 64% aplikojnë ndarjen e tekstilit; 40% letër; 32% - plastikë dhe lëkurë - 14%, elektronike dhe bateri - 21%, 7% - vaj. Vetëm 2 ndërmarrje përdorin materiale organike; 18% materiale të ricikluara; 53% varet nga furnitorët; 50% - analiza e konsumit të materialit	Planet e menaxhimit të mbetjeve; ndarjen dhe riciklimin
OZHQ12 - Prodhimi i qëndrueshëm; modelet e konsumit	71% e kompanive nuk aplikojnë shkallën e përdorimit të ujit, materialit apo karbonit	Rritja e bashkëpunimit ndërmjet ndërmarrjeve dhe klientëve të huaj

Mundësuesit kryesorë të veprimeve janë palët e interesuara të sektorit TVLK, të cilët kanë prioritetet dhe burimet e tyre për t'i bërë realitet rekomandimet e identifikuara. Është përpiluar një listë e palëve kryesorë dhe OZHQ që lidhen me to.

Tabela 3

Lista e palëve kryesore të interesit për zbatimin e OZHQ-ve dhe monitorimin e progresit

| Përgjegjësitë institucionale kryesore për OZHQ 8, sipas synimeve:

1. Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministër i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes (8.1-8.4, 8.9, 8.10)
2. Ministria e Shtetit për Rininë dhe Fëmijët, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (8.5, 8.6, 8.7, 8.8, 8.b)
3. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (8.4)
4. Banka e Shqipërisë (8.10)

| Përgjegjësitë institucionale kryesore për OZHQ 9, sipas synimeve:

5. Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe Ministër i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes (9.3)
6. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (9.1, 9.2, 9.4)
7. Ministria e Arsimit dhe Sporteve, Agjencia për Kërkim, Teknologji dhe Inovacion (9.5, 9.b)
8. Autoriteti i Komunikimit Postar dhe Elektronik (9.c)

| Përgjegjësitë institucionale kryesore për OZHQ 12, sipas synimeve:

9. Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (12.3)
10. Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministër i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes (12.6, 12.b)
11. Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (12.4, 12.5)
12. Ministria e Arsimit dhe Sporteve (12.8)
13. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (12.2, 12.c)
14. Agjencia për Kërkim, Teknologji dhe Inovacion (12.a)
15. Agjencia e Prokurimit Publik (12.7)

4.1

PËRKUFIZIMI I GRUPEVE TË PALËVE TË INTERESUARA

Për qëllimin e këtij draft udhërrëfyesi, është identifikuar një listë e palëve të interesuara me rolet dhe detyrat e tyre përkatëse drejt një sektori tekstili më të qëndrueshëm dhe qarkullues²⁶.

1. Markat dhe shitësit me pakicë

Për qëllimet e këtij dokumenti, markat janë kompani të themeluara që nuk kanë qasje rrethore dhe të qëndrueshme të integruara në modelet e tyre të biznesit. Ndërmarrjet e reja inovative që janë të bazuara në qarkullimin dhe qëndrueshmërinë mbulohen nën grupin e 'novatorëve dhe ricikluesve'. Shitësit me pakicë përfshijnë biznese të shitjeve në dyqane dhe në internet që shesin një sërë produktesh nga marka të ndryshme, ku shumë prej tyre gjithashtu kanë produktet e tyre të shitura në gatishmëri. ROLI: Të krijojë oferta të reja dhe tërheqëse për konsumatorin përmes modeleve novatore rrethore dhe me ndikim të ulët të biznesit, dhe të vendosë dhe të ofrojë objektiva që zhvendosin të ardhurat dhe investimet e tyre të biznesit nga modelet e prodhimit linear në ato rrethore. Ata mund të dizajnojnë produkte qëllimisht për modele rrethore që mbrojnë cilësi më të lartë, qëndrueshmëri dhe jetëgjatësi më të madhe, ndërsa ofrojnë dëshmi të mjaftueshme që ofertat dhe dizajnet e tyre përmirësojnë ndikimet dhe reduktojnë konsumin.

2. Aktorët e komunikimit dhe angazhimit të konsumatorit

Ka disa lloje të ndryshme organizatash dhe mediash që angazhohen me konsumatorët e mundshëm, duke përfshirë markat, reklamuesit, mediat e shkruara dhe dixhitale, mediat sociale dhe influencuesit, si dhe filmin dhe televizionin. Ndër këto, markat, shitësit me pakicë dhe mediat dallohen si grupet më me ndikim në stimulimin e kërkesës së konsumatorëve. Megjithatë, novatorët, politikëbërësit, OJQ-të dhe organizatat teknike janë gjithashtu aktorë të dukshëm pasi ata janë gjithashtu të përfshirë fuqishëm në shtrirjen e konsumatorëve. Roli i tyre është të zhvendosin burimet e angazhimit larg promovimit të modeleve dhe produkteve lineare dhe të paqëndrueshme, dhe drejt opsioneve më të qëndrueshme dhe rrethore.

3. Institucionet financiare

Këtu përfshihen investitorët institucionalë dhe me ndikim, financuesit filantropikë, bankat dhe organizatat e zhvillimit, kapitali sipërmarrës dhe bankat e investimeve, huadhënësit komercialë, siguruesit dhe financuesit e tregtisë. Të gjithë këta aktorë kanë potencialin për të siguruar kapital në pika të ndryshme të zinxhirit të vlerës dhe për të zhvilluar modele

apo praktika financiare novatore që mund të stimulojnë pjesëmarrësit e tjerë. Roli i tyre është të investojnë në mënyrë proaktive në idetë e qëndrueshme të biznesit, qofshin nga markat e njohura ose bizneset fillestare. Në këtë mënyrë, ata mund të sigurojnë që investimet të drejtohen drejt ofertave të qëndrueshme të konsumatorit, duke siguruar identifikimin dhe zgjidhjen e çdo sfide.

4. Inovatorët dhe ricikluesit²⁷

Këta dy palë të interesuara brenda zinxhirit të vlerës së tekstit shpesh dallohen nga angazhimi i tyre për të përfshirë qëndrueshmërinë dhe qarkullimin si parime themelore dhe kanë një mision të qenësishëm për të përmirësuar ato parime. Roli i tyre është të krijojnë modele të reja të ndarjes, ripërdorimit dhe jetëgjatësisë, duke reflektuar identitetin lokal dhe kontekstin e infrastrukturës dhe duke përfshirë një fokus në R&D për teknologjitë e reja për të mbështetur qarkullimin.

5. Organizatat joqeveritare, akademike dhe teknike

Ky grup përfshin OJQ-të që punojnë në çështjet mjedisore dhe sociale, si dhe universitete/akademikë, ofrues të të dhënave, konsulentë teknikë, hulumtues dhe grupe kërkimore. Agjencitë e OKB-së dhe agjencitë ndërqeveritare mund të ofrojnë gjithashtu mbështetje teknike, të tilla si asistencë teknike në terren ose krijimi i njohurive të bazuara në shkencë. Këta janë përgjithësisht aktorë që janë të vendosur mirë për të aplikuar një lente teknike të detajuar ndaj sfidave të zinxhirit të vlerës, për të ndjekur qëllimet jofitimprurëse ose të transformimit të tregut, për mbledhjen ose studimet e të dhënave të rishikimit nga kolegët dhe për të përfshirë aktorë të ndryshëm në zgjidhjen e problemeve në bashkëpunim. Ata veprojnë si lehtësues duke sfiduar dhe mbështetur ata që realizojnë drejtpërdrejt veprime për një zinxhir vlerash tekstili më të qëndrueshme dhe rrethore. Përveç kësaj, ato luajnë një rol vendimtar në mbështetjen e atyre që janë më pak të zhvilluar në zinxhirin e vlerës. Roli i tyre është të standardizojnë dhe përmirësojnë metodologjitë e bazuara në shkencë që synojnë matjen e ndikimit dhe rrezikut, të sigurojnë akses universal në të dhëna dhe të qartësojnë dhe vërtetojnë përdorimin e termave 'rrethore' dhe 'të qëndrueshme'. Përveç kësaj, këta aktorë mund të ndërtojnë rastin e biznesit dhe bazën e provave për modele rrethore biznesi dhe ndajnë analiza vepruese të kompromiseve të mundshme me sistemet rrethore, risitë teknologjike në zhvillim në të ardhmen dhe njohuritë e konsumatorëve. Për më tepër, ata mund të theksojnë rëndësinë e modeleve rrethore të biznesit për konsumatorët dhe të rrisin ndërgjegjësimin duke ndarë shembuj pozitivë.

6. Politikbërësit

Politikbërësit mund të përfaqësohen si në nivel global ashtu edhe në atë lokal, duke mbajtur poste të ndryshme dhe duke qenë të pranishëm në nivele të ndryshme institucionale. Ndaj, qeveritë vendore janë shpesh ato që janë më të lidhura me komunitetet dhe bizneset që operojnë brenda zinxhirit të vlerës së tekstilit. Kjo u lejon atyre të angazhohen në proceset

kolektive të vendimmarrjes me komunitetet për ndarjen e burimeve, mbrojtjen.

7. Prodhuesit:

Këta partnerë prodhojnë lëndët e para, kryejnë proceset dhe krijojnë produktin përfundimtar.

²⁴ProExport Albania

²⁵<http://aida.gov.al>

²⁶Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain - A Global Roadmap, <https://www.unep.org/resources/publication/sustainability-and-circularity-textile-value-chain-global-roadmap>

²⁷Referuar "Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain" - A Global Roadmap, UNEP

5 | SHTYLLAT KRYESORE TË DRAFTIT TE UDHËRRËFYESIT ZERO PËR OZHQ/AXHENDA E GJELBËR E BE-SË NË SEKTORIN TVLK

Objektivat kryesorë të Draftit të Udhërrëfyesit Zero për OZHQ/Axhenda e Gjellbër e BE-së në sektorin TVLK, të cilat pritet të përkthehen në veprime konkrete, janë si më poshtë:

OBJEKTIVI 1

Adresimi i dimensioneve cilësore të vendeve të punës në sektorin TVLK (kushtet e punës, produktiviteti, siguria dhe shëndeti në punë), duke përfshirë mbështetjen e kalimit në formalitetet dhe minimizimin e pabarazive gjinore.

OBJEKTIVI 2

Promovimi dhe Metodologjia e Mbështetjes së Ndërmarrjeve Konkurruese dhe të Përgjegjshme dhe Prodhimit me Eficiencë të Burimeve dhe më të Pastër (RECP) si një praktikë e zakonshme në sektorin TVLK në Shqipëri.

OBJEKTIVI 3

Përmirësimi i aftësive të burimeve njerëzore për rritje të qëndrueshme ekonomike, konkurrencë, prodhim dhe konsum të qëndrueshëm.

OBJEKTIVI 4

Sigurimi i aksesit në tregje të reja dhe përmirësimi i sjelljes së konsumatorëve

OBJEKTIVI 5

Sigurimi i aksesit në tregje të reja dhe përmirësimi i sjelljes së konsumatorëve

Fushat e mëposhtme do të kenë prioritet për të përmirësuar performancën e qëndrueshmërisë së veshjeve dhe këpucëve gjatë tre viteve në vijim:

1. Kushtet e punës

- Inkurajimi i ndërmarrjeve TVLK që të zbatojnë në mënyrë proaktive standardet ndërkombëtare të punës në praktikë në nivel ndërmarrje.
- Krijimi i politikave, procedurave, mekanizmave të sigurt ankesash, komiteteve në vendin e punës, programeve trajnimit për menaxherët dhe mbikëqyrësit dhe programeve të ndërgjegjësimit të punëtorëve për të çrrënjosur shkeljet e të drejtave të punës në vendin e punës.
- Përmirësimi i mbledhjeve zyrtare, analizës dhe disponueshmërisë së të dhënave mbi tendencat, çështjet dhe opsionet e politikave që lidhen me kapitalin e pagave; orë pune; informaliteti në sektorin TVLK.
- Rritja e disponueshmërisë së shërbimeve cilësore dhe të përballeshme të kujdesit për fëmijët për punonjësit e sektorit TVLK.

2. Siguria dhe Shëndeti në Punë

- Formalizimi dhe riaktivizimi i Komiteteve të Sigurisë dhe Shëndetit në Punë në ndërmarrjet TVLK.
- Krijimi i një sistemi udhëzues për SSHP për sektorin

TVLK bazuar në Kodin e Praktikës së ILO-s “Siguria dhe shëndeti në sektorin e tekstilëve, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve”.

- Përmirësimi i raportimit, regjistrimit dhe njoftimit të lëndimeve dhe sëmundjeve të lidhura me punën, sëmundjeve, shëndetit dhe dukurive të rrezikshme.

3. Efikasiteti i energjisë

- Maksimizimi i efikasitetit të energjisë në të gjithë sektorin (përdorimi i pajisjeve me efikasitet energjetik, ndërtesa, transport).
- Zgjerimi i përpjekjeve për efikasitetin e energjisë nëpër objektet prodhuese duke gjeneruar ndërgjegjësim për efikasitetin e energjisë.
- Dekarbonizimi i përdorimit të energjisë për prodhimin e materialeve dhe produkteve.
- Kalimi në energjinë elektrike 100 për qind të rinovueshmeri në vitin 2050 . Shpërndani energjinë elektrike të rinovueshme në të gjithë zinxhirin e furnizimit. Ofroni mbështetje në planifikim dhe financim.
- Prezantimi i vlerësimit të shpenzimit të energjisë (TKP) në nivel ndërmarrje, dhe në nivel rajonal dhe kombëtar

që ofrojnë mbështetje për projektet demonstruese në energjinë e rinovueshme (si impiantet fotovoltaike).

- Mbështetja për projekte demonstrimi në energjitë e rinovueshme (sic janë fabrikat fotovoltaike).
- Sinkronizimi i aktiviteteve të donatorëve të ndryshëm drejt ndërgjegjësimit për eficientë e energjisë.

4. Efikasiteti i ujit

- Ulja e konsumit të ujit në industrinë TVLK, veçanërisht kur aktivitetet shtrihen në prodhimin e pëlhurave, përfundimin e tyre dhe zgjerimin e rrezitjes së lëkurës.
- Mbështetja e trajtimit të ujërave të zeza.
- Vleresimi dhe matja e konsumit të ujit (TKP) në nivel ndërmarrje.

5. Efikasiteti i materialit

- Maksimizimi i efikasitetit të materialeve.
- Ulja e sasisë së fibrave dhe materialeve që shkojnë në çdo fazë të prodhimit, përmes projektimit, përzgjedhjes së materialit dhe metodave të prodhimit, sidomos kur aktivitetet ndërmarrjet janë shtrirë në përzgjedhjen, blerjen e materialeve dhe menaxhimin e mbetjeve.
- Përdorimi i materialeve dhe praktikave të qëndrueshme. Rritja e përdorimit të materialeve më të qëndrueshme (të tilla si poliesteri i ricikluar) dhe praktikave (për shembull, kultivimi i tokës për pambuk), veçanërisht kur ndërmarrjet fillojnë të zhvillojnë dizajnet e tyre dhe të specifikojnë lëndët e para.
- Zhvillimi i infrastrukturës në universitet për të përgatitur zhvillimin e materialeve inovative. Rritja e investimeve në materialet e gjeneratës së ardhshme, duke përfshirë riciklimin e tekstilit, materialet me bazë bio dhe lëkurën me bazë bimore.
- Sigurimi i mirëmbajtjes së rrobave (pastrim, larje).
- Orientimi i prodhuesve drejt klientëve që fokusohen në mbrojtjen e mjedisit dhe performancën e lartë, qëndrueshmërinë, mirëqenien e kafshëve etj.
- Përdorimi i materialeve të qëndrueshme dhe identifikimi i klienteve ekologjikë në Evropë dhe më gjerë.
- Prezantoni matjen e mbetjeve (TKP) në nivel ndërmarrjeje.

6. Efikasiteti kimik

- Përmirësimi i menaxhimit të kimikateve, veçanërisht kur aktivitetet shtrihen në prodhimin e pëlhurave, mbarimin e tyre dhe zgjerimin e rrezitjes së lëkurës.
- Sigurimi i ruajtjes së sigurt të teknologjisë së fundit të kimikateve.
- Zëvendësimi i kimikateve të rrezikshme.
- Perktimi në shqip i Kartave Ndërkombëtare të Sigurisë Kimike të ILO-WHO më të rëndësishme për sektorin TVLK.
- Krijimi i një udhëzuesi/liste kontrolli për sektorin TVLK

bazuar në Kodin e Praktikës së ILO-s “Siguria në përdorimin e kimikateve në punë”.

7. Menaxhimi i mbetjeve

- Promovimi i ndarjes së mbetjeve.
- Krijimin e infrastrukturës për menaxhimin dhe riciklimin e mbetjeve.
- Bashkëpunimi me klientët për të minimizuar ambalazhimin, për reduktimin e mbetjeve.

8. Tendencat dhe sjellja e konsumit

- Tregti të ndershme, ripërdorim.
- Rishitja (e dorës së dytë).
- Ri-Berja për të ndryshuar perceptimin e konsumatorit.
- Dizajn i Qëndrueshëm.

9. Ndërgjegjësimi, media, edukimi dhe rrjeti

- Reduktimi i ndikimeve mjedisore të pastrimit të produkteve.
- Maksimizimi i ripërdorimit dhe riciklimit.
- Matjet e treguesve drejt zbatimit dhe progresit të OZHQ.
- Aktivitetet eko-modës.
- Rritja e bashkëpunimit me universitetet.
- Zhvillimi i skemave të formimit profesional.
- Bashkëpunim me akademinë për trajnime të studentëve, rritje ndërgjegjësimi.
- Mbështetja e edukimit të dyfishtë për teknikët dhe mekanikët e mirëmbajtjes së makinerive.

10. Krijimi i shtytësve të tregut për veshje të qëndrueshme

- Prokurimi publik
- Mbështetja e inovacionit/përmirësimit teknik të përgjegjshëm ndaj gjinisë si pjesë e ekologjizimit të sektorit TVLK.

11. Instrumentet për përmirësimin e gjurmueshmërisë përgjatë zinxhirit të furnizimit (etikë, tregti dhe mjedis)

- Iniciativa etike për disa kompani pilot.
- Programi i gjurmueshmërisë për monitorim.
- Aktivitete rajonale për mbledhjen e mbetjeve vecmas.
- Mbështetje për riciklimin e materialeve të paketimit dhe fibrave.

5.1 | ANALIZA SWOT E INDUSTRISE TVLK

Analiza SWOT është një metodë e strukturuar planifikimi që përdoret për të vlerësuar fuqinë, dobësinë, mundësinë dhe kërcënimin, ndihmon për të kuptuar më mirë sektorin TVLK në Shqipëri. Ajo përshkruan rrugën për potencialin e ardhshëm të zhvillimit të sektorit TVLK në Shqipëri.

● Pikat e forta

Shqipëria është e pozicionuar gjeografikisht afër Italisë, Gjermanisë dhe vendeve të tjera evropiane. Kjo e bën Shqipërinë një partner strategjik natyror për klientët evropianë.

Shqipëria ka një sistem të mirë rregullator -Ligji 52/2020 "Për Lejet e Mjediseve", i ndryshuar, Vendim I Këshillit të Ministrave nr. 418, datë 27.05.2020 "Për miratimin e Dokumentit të Politikës Strategjike dhe Planit Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020–2035"; Ligji 92/2014 "Për Tatimin mbi Vlerën e Shtuar në Shqipëri" Përfshirë nga TVSH për Makineritë dhe Pajisjet e importuara nga Industria e Veshjeve dhe Këpucëve dhe Bizneset e Vogla 21/11/2014; VKM nr. 180, datë 13.02.2013 "Për përcaktimin e listës së makinerive dhe pajisjeve që lidhen drejtpërdrejt me investimin dhe procedurat e përfshirë dhe kriteret përkatëse; Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 651 datë 11.10.2017 "Kodi Doganor."; Ligji 10440/2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis". I gjithë kuadri rregullator dhe prioriteti që qeveria tregon një rëndësi të njohur të sektorit.

Shqipëria ka treguar një angazhim politik shumë të fortë për reformat ekonomike si pjesë e procesit të anëtarësimit në BE; Shqipëria ofron çmime relativisht të ulëta dhe fuqi punëtore me kosto të ulët dhe ka një treg të liberalizuar.

Ekziston një shoqatë aktive ProExport Albania me 185 anëtarë nga të dy sektorët që përfaqësojnë interesat e industrisë TVLK. Shoqata e Punëdhënësive është aktive në mbrojtjen dhe promovimin e interesave të anëtarëve dhe ka një bashkëpunim solid me të gjithë aktorët përkatës, duke përfshirë qeverinë dhe agjencitë në zhvillim.

Institucionet shkencore të pranishme në vend janë shumë aktive në mësimdhënien, kërkimin dhe zhvillimin dhe bashkëpunimin me shoqatën dhe industrinë drejtpërdrejt për përfitime reciproke. Njohuritë akademike mbuloohen nga Universiteti Politeknik i Tiranës, Departamenti i Tekstilit dhe Modës, Shkollat e Mesme Profesionale dhe Qendrat e Formimit Profesional.

Në përgjithësi, kompanitë prodhuese në këtë sektor kanë treguar një reputacion të mirë dhe marrëdhënie të mira me markat ndërkombëtare. Shumica e ndërmarrjeve janë me traditë dhe përvojë të gjatë në këtë sektor dhe kanë bashkëpunim të qëndrueshëm nga të njëjtët furnitorë që prej kohësh.

● Pikat e dobëta

Shumica e kompanive në sektorin TVLK në Shqipëri mbështeten plotësisht te klientët evropianë në dizajnimin e produkteve dhe përzgjedhjen e materialeve, ndërkohë që proceset e kërkim - zhvillimit, inovacionit, vlerës së shtuar mbeten ende të pazhvilluara.

Ekziston një konkurrencë e ulët dhe një pozicion i dobët në treg i prodhimit të tregut vendas në krahasim me vendet e tjera në rajon sidomos për shkak të produktivitetit të ulët dhe gjithashtu një strategji të dobët marketingu të ndërmarrjeve. Shumë kompani nuk kanë as një faqe interneti për të paraqitur identitetin dhe për të reklamuar veprimtarinë e tyre.

Anketa e bërë në kuadër të këtij projekti tregoi se kompanitë duhet të kenë plane më të përpunuara drejt diversifikimit të prodhimit, duhet të synojnë rritjen e numrit të klientëve për të cilët punojnë për të ulur besimin nga vetëm disa klientë. Shkalla e kthimit dhe numri i defekteve gjatë linjave të montimit është më i lartë se sa pritej nga klientët që tregojnë cilësi jo të besueshme të produktit; Mungesa e kapacitetit të lëndës së parë është një dobësi tjetër për shkak të numrit të madh të kompanive të cilat nuk mund të bëjnë burime për lëndë të parë dhe aksesore për prodhimin e tyre. Ka një numër të madh lojtarësh të ndryshëm kyç (ministritë, agjencitë, institutet, autoritetet financuese) që krijojnë ngarkesë të lartë administrative.

Ndërmarrjet TVLK në Shqipëri kanë ndryshuar strategjitë e tyre të rekrutimit gjatë viteve. Historikisht, shumica e hyrjeve të reja në sektorin e veshjeve u rekrutuan mes grave rurale të pakualifikuara, shpesh nga rajonet malore, ndërsa aktualisht ato janë në kërkim të punëtorëve migrantë. Për shkak të mungesës së fuqisë punëtore ose cikleve të ndryshme të prodhimit, shumica e ndërmarrjeve TVLK punojnë jashtë orarit dhe të shtunave. Sot ekziston një nevojë e madhe për fuqi punëtore shtesë. Ka një nevojë të madhe të sektorit për specialistë të mirëmbajtjes së makinerive. Kjo i motivon ndërmarrjet të tregojnë përkushtim të lartë ndaj kushteve të mira dhe terheqese të punës. Megjithatë mungesa e fuqisë punëtore kufizon potencialin e rritjes së sektorëve kryesore teknike problemet mbeten efikasiteti i ulët i prodhimit, pasi ka një nivel të moderuar teknologjik dhe kosto të larta mirëmbajtjeje në sektor.

Nuk ka stimuj të mjaftueshëm për stimulimin e kërkesës për inovacion; asnjë instrument financiar adekuat, apo kornizë institucionale për lidhjen e shkencës me industrinë dhe sektorin publik. Planet e kursimit të energjisë janë të nevojshme duke pasur parasysh koston aktuale të lartë të energjisë.

Pagat e sektorit TLCF janë zakonisht të lidhura me pagën minimale. Niveli i ulët i pagave ose rritja e ngadaltë për shkak të promovimit në sektor pengon ecurinë e punës dhe cilësinë e shërbimeve/produkteve. Mungesa e kapaciteteve dhe personelit të kualifikuar për shkak të nivelit të ulët të shpërblyerjes është një tjetër pike e dobët e sektorit.

Mundësitë

Integrimi i Shqipërisë në BE dhe rritja e interesit të investitorëve të huaj në sektorin e prodhimit shqiptar janë mundësi të rëndësishme për sektorin TVLK në Shqipëri. Ka një ndërgjegjësim dhe interes në rritje për bashkëpunim të brendshëm brenda këtij sektori të industrisë dhe një vëmendje në rritje në bashkëpunimin publik-privat dhe përmirësimin e të dhënave dhe kërkimit të industrisë. Qeveria shqiptare ka ndërmarrë investime të rëndësishme publike në infrastrukturë dhe zhvillimin rajonal, të cilat e bëjnë Shqipërinë tërheqëse për investime të huaja. Nëpërmjet programeve mbështetëse të qeverisë shqiptare dhe projekteve të dhuruesve në sektor, ka një mbështetje në rritje për të rritur aftësitë e fuqisë punëtore nëpërmjet programeve të AFP-së. Shqipëria ka përqaftuar Partneritetin Global, i krijuar për të dhënë një kontribut të fuqishëm në arritjen e Axhendës 2030 dhe është plotësisht e përkushtuar për të zbatuar Axhendën 2030 në kontekstin e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim dhe në procesin e Integritimit Evropian. Rritja e interesit dhe kërkesave nga furnitorët e huaj për etiketa ekologjike dhe certifikime të tjera konformiteti apo kërkesa të klientëve do të krijojë mundësi të reja për prodhuesit shqiptarë drejt rritjes dhe arritjes së OZHQ-ve.

Ekziston një numër i konsiderueshëm kompanish që përdorin praktikat më të mira dhe makineri moderne, edhe në krahasim me konkurrentët e tyre ndërkombëtarë. Këto kompani mund të jenë modele për kolegët e tyre në këta sektorë.

Kërcënimet

Një numër ndërmarrjesh në sektorin TVLK kanë kredi të larta dhe overdrafte për përditësimin e operacioneve. Varësia nga importet për lëndët e para (pëlhurë, lëkurë) dhe aksesore e bën sektorin të pambrojtur sipas vulnerabilitetit të mundshëm të situatës ekonomike të partnerëve/furnizuesve. Mungesa e prodhimit të pëlhurave dhe furnizimi i pamjaftueshëm i lëkurës i bën kompanitë të varura në zinxhirët e tyre të furnizimit dhe redukton potencialin për inovacion.

Konkurrenca nga industritë e vendeve të përzgjedhura është një tjetër kërcënim për sektorin në Shqipëri. Sektori nuk konsiderohet ende i një rëndësie prioritare nga qeveria, jo vetëm nga gjenerimi potencial i tepricës tregtare, por edhe si një sektor që mund të kontribuojë në angazhimin e fuqisë punëtore aktive.

Në tabelën e mëposhtme janë paraqitur pikat e forta, pikat e dobëta, mundësitë dhe kërcënimet kryesore të sektorit të tekstit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve.

Tabela 4: Përmbledhje e analizës SWOT

PIKAT E FORTA

- Treg i madh global për veshje dhe këpucë
- Angazhimi politik
- Mbulim i mirë gjeografik i rajoneve që tërheqin fuqinë punëtore lokale
- Fleksibilitet dhe një shkallë e lartë përshtatjeje ndaj ndryshimeve në industri
- Kostot konkurruese të fuqisë punëtore, kostot e energjisë dhe transportit në krahasim me vendet e tjera të rajonit.
- Afërsia me tregjet e BE-së dhe transport i përmirësuar
- Kuadri rregullator për doganën dhe TVSH-në
- Aftësitë e popullsisë për gjuhë të huaja
- Formimi i mirë akademik, Universiteti Politeknik i Tiranës dhe Laboratori i tij Fiziko-Mekanik dhe Kimik janë të vetmit në këtë sektor me ekspertizë të madhe dhe të gjatë në fushën akademike, kërkimore, shkencore, testuese në këtë sektor.
- Rrjeti ekzistues i qendrave të formimit profesional në qytetet kryesore ku ndodhet industria.

PIKAT E DOBËTA

- Ndikimi i Covid19 në kushtet e punës/kushtet e pasigurta të punës
- Mungesa e aksesit në mundësitë e promovimit dhe zhvillimit të aftësive;
- Orë të gjata pune, ndonjëherë përfshirë edhe fundjavat;
- Akses i kufizuar në financim dhe fonde investimi;
- Mungesa e markave të produkteve të veta dhe rrjeteve të shitjes në tregjet e huaja
- Aktivitete me vlerë të ulët të shtuar
- Produktivitet i ulët në punë
- Mungesa e dizajnit dhe marketingut të produktit dhe kapacitetet menaxheriale
- Rimbursimi i ngadaltë i TVSH-së
- Vonesa të gjata për zhdoganimin e importit dhe eksportit në krahasim me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor.
- Mungesa e bashkëpunimit horizontal ndërmjet ndërmarrjeve vendase dhe organizimit në këtë sektor.
- Mungesa e sistemeve të kontrollit të inventarit dhe prania në shkëmbimin elektronik të të dhënave
- Fokus i lartë në modelin e biznesit "Qepje"
- Efikasiteti i ulët energjetik i sektorit
- Efikasiteti i ulët i lëndës së pare

MUNDËSITË

- Integrimi në BE dhe tregjet e BE-së
- Rritja e interesit të investitorëve të huaj për sektorin e prodhimit shqiptar
- Rritja e ndërgjegjësimit dhe interesit për bashkëpunim të brendshëm në këtë sektor të industrisë
- Rritja e vëmendjes në bashkëpunimin publik-privat
- Përmirësimi i të dhënave dhe kërkimit të industrisë
- Investime të rëndësishme publike në infrastrukturë dhe zhvillim rajonal.
- Pjekuria në formimin e qasjes së vizionit afatgjatë
- politikat kombëtare; miratimin e strategjive kombëtare sektoriale dhe ndërsektoriale për zhvillimin kombëtar ndaj industrisë, tregut të punës dhe ndërhyrjeve për nxitjen e punësimit.
- Mbështetje nga qeveria për të rritur aftësitë e fuqisë punëtore përmes programeve të AFP-së
- Mbështetje e inovacionit/përmirësimit teknik të përgjegjshëm ndaj gjinisë si pjesë e ekologjizimit të sektorit TVLK
- Kërkesa në rritje për etiketa ekologjike dhe certifikata të tjera të konformitetit ose kërkesa të klientëve

KËRCËNIMET

- Një numër firmash marrin kredi të shtrenjta për përditësimin e operacioneve dhe overdraftet
- Varësia nga importet për lëndët e para-Cenueshmëria ndaj situatës ekonomike të partnerëve
- Konkurrenca nga vendet aziatike si dhe nga disa vende shumë konkurruese rajonale (p.sh. Turqia, etj.)
- Sektori nuk konsiderohet ende i një rëndësie të vecantë nga qeveria. Jo vetëm nga gjenerimi potencial i tepricës tregtare, por edhe si një sektor që mund të kontribuojë në angazhimin e forcës aktive të punës.

6 | PLANI I VEPRIMIT PËR ARRITJEN E OBJEKTIVAVE TË DRAFTIT TË UDHËRRËFYESIT ZERO

OBJEKTIVI 1

Adresimi i dimensioneve cilësore të vendeve të punës në sektorin TVLK (kushtet e punës, produktiviteti, siguria dhe shëndeti në punë), duke përfshirë mbështetjen e kalimit në formalitet dhe minimizimin e pabarazive gjinore

Aktivitetet	Palët e interesuara	Afati kohor
1.1 Promovimi i të drejtave ndërkombëtare të njeriut/punës në sektorin TVLK	ProExport, Sindikata, ILO, OIQ (Ndërhyrja në nivel sektori dhe ndërmarrje)	Afatmesëm
1.2 Krijimi i procedurave të bashkëpunimit në vendin e punës, mekanizmave të sigurt të ankesave, komiteteve të vendit të punës,	ProExport, Sindikatat, ILO (Ndërhyrja në nivel sektori dhe ndërmarrje)	Afatmesëm
1.3 Kryerja e programeve të trajnimit për menaxherët dhe mbikëqyrësit dhe programet e ndërgjegjësimit të punëtorëve për të çrrënjosur shkeljet e të drejtave të punës në vendin e punës	ProExport, Sindikatat, ILO (Ndërhyrja në nivel sektori dhe ndërmarrje)	Afatmesëm
1.4 Formalizimi dhe riaktivizimi i Komiteteve të Sigurisë dhe Shëndetit në Punë në ndërmarrjet TVLK; të zyrtarizojë krijimin e politikave, procedurave dhe të përgatisë udhëzime se si do të funksionojnë komitetet	ProExport Albania; Sindikatat; ILO; ndërmarrjet TFCL (Ndërhyrja e nivelit të ndërmarrjes)	Afatmesëm
1.5 Krijimi i një sistemi udhëzues për SSHP (Siguria dhe shëndeti në punë) për sektorin TVLK bazuar në Kodin e Praktikës së ILO-s “Siguria dhe shëndeti në tekstile, veshje, lëkurë dhe këpucë”	Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi; ProExport Albania; Sindikatat, ILO (Ndërhyrja në nivel sektori)	Afatshkurtër

Pikat kryesore / Rezultatet e dëshiruara

- Sektori TVLK do të kontribuojë drejt progresit të OZHQ-ve dhe Axhendës së Gjelbër 2030
- Arritja e progresit drejt objektivit 5 dhe 8 të OZHQ

Qëllimet	Treguesit kryesorë të performancës-TKP
<p>8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajimin e formalizimit dhe rritjes së ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare</p> <p>8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt</p>	<p>Numri i pjesëmarrësve në fushatat ndërgjegjësuere; Numri i seminareve;</p>
<p>8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë</p>	
<p>8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare</p> <p>8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal, dhe ato në punësim të pasigurt</p>	
<p>8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal, dhe ato në punësim të pasigurt</p>	<p>Numri i trajnimeve për SSHP të kryera; Numri i ndërmarrjeve TLCF që zyrtarizojnë Komitetet e SSHP;</p>
<p>8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal, dhe ato në punësim të pasigurt</p>	<p>Sistemi Udhëzues i SSHP për sektorin TVLK në Shqipëri</p>

<p>1.6 Përmirësimi i raportimit, regjistrimit dhe njoftimit të lëndimeve dhe sëmundjeve të lidhura me punën, sëmundjeve dhe dukurive të rrezikshme</p>	<p>Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi; ProExport Albania; Sindikatat, ILO (Ndërhyrja në nivel sektori)</p>	<p>Afatshkurtër</p>
<p>1.7 Promovimi i dialogut social ndërmjet qeverisë, organizatave të punëdhënësve dhe organizatave të punëtorëve për të adresuar nevojat për formim profesional në sektorin TVLK</p>	<p>Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi; Agjencia Kombëtare për AFP dhe Kualifikime; ProExport Albania; Sindikatat, ILO (Ndërhyrja e sektorit)</p>	<p>Afatmesëm në Afatgjatë</p>
<p>1.8 Krijimi i sistemit të njohjes së mësimit paraprak për sektorin TVLK</p>	<p>Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi; Agjencia Kombëtare për AFP dhe Kualifikime; ProExport Albania; Sindikatat, ILO</p>	<p>Afatmesëm në Afatgjatë</p>
<p>1.9 Ndërmarrja e hapave për forcimin e politikave dhe ligjeve përkatëse kombëtare ekzistuese, aty ku është e nevojshme, në dialog me organizatat e punëdhënësve dhe të punëtorëve për të siguruar përfshirjen e prioritetëve dhe nevojave informale të punëtorëve (Theksim i veçantë në (procedurat e kontraktimit, dokumentacioni dhe detyrimet. Bashkepunimi me Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve për të lehtësuar deklarin e punonjësve me kohë të plotë dhe sezonale për qëllime të sigurimeve shoqërore.)</p>	<p>Inspektorati Shtetëror i Punës dhe Shërbimeve Sociale, Agjencia Kombëtare e Punësimin dhe Aftësive; Agjencia Kombëtare për AFP dhe Kualifikime; Biznes Albania, ProExport Albania; Sindikatat, ILO (Ndërhyrja e sektorit)</p>	<p>Afatmesëm në Afatgjatë</p>

8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal, dhe ato në punësim të pasigurt

Raportimi regjistron numrin e lëndimeve të regjistruara, sëmundjeve, dhe incidenteve në punë

8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

Një grup rekomandimesh për përmirësimin e formimit profesional që do t'i shërbente sektorit TVLK

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

Procedurat për njohjen e mësimin paraprak në dy profile profesionale të përshtatshme për TVLK të përshtatura dhe të pilotuara

8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

Dy aktivitete të të mësuarit nga bashkëmoshatarët me synim identifikimin e qasjeve më të mira për t'u marrë me punën joformale.

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

OBJEKTIVI 2

Promovimi dhe Metodologjia e Mbështetjes së Ndërmarrjeve Konkurruese dhe Përgjegjëse dhe Prodhimit më Eficient dhe më të Pastër të Burimeve (RECP) si një praktikë e zakonshme në sektorin TVLK në Shqipëri

Aktivitetet	Palët e interesuara	Afati kohor
<p>2.1 Identifikimi i grupeve të punës; Memorandume Mirëkuptimi ndërmjet palëve të interesuara</p>	<p>Të gjithë palët e interesuara</p>	<p>Afatmesëm</p>
<p>2.2 Metodologjia efektive e SCORE dhe RECP - Rritja e ndërgjegjësimit dhe shpërndarja përmes seminareve dhe trajnimeve</p>	<p>Këshilli i Ministrave, Ministria e Energjisë, Ministria e Ekonomisë, ProExport Albania, INSTAT, PUT, Drejtoria e Standardeve, Zyra e Tatimeve, UNIDO, ILO</p>	<p>Afatmesëm</p>

Pikat kryesore / Rezultatet e dëshiruara

- Sektori TVLK i vetëdijshëm për përfitimet e aplikimit sistematik të vlerësimit SCORE dhe RECP dhe në hartimin konceptual të investimeve të reja.
- Oferta dhe kërkesa e RECP dhe SCORE e zhvilluar mirë në sektor.
- Ofrues të kualifikuar të shërbimeve RECP dhe SCORE.
- Institucionet e AFP-së; Universiteti dhe ngritja e kapaciteteve të të diplomuarve, kurrikulat e përditësuara
- Arritja e progresit drejt OZHQ dhe Qasjes mjedisore, sociale dhe e qeverisjes (ESG) dhe partneriteteve

Qëllimet

12.1 Zbatimi i Kornizës 10-vjeçare të Programeve për Modelet e Konsumit të Qëndrueshëm dhe Prodhimit, duke ndërmarrë veprime të gjitha vendet, me vendet e zhvilluara që marrin drejtimin, duke marrë parasysh zhvillimin dhe aftësitë e vendeve në zhvillim

8.3: Promovimi I politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi I mjedisëve të sigurt të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt

Treguesit kryesorë të performancës-TKP

Numri i grupeve të punës; Numri i Memorandumeve të Mirëkuptimit të nënshkruara; Numri i anëtarëve në çdo grup pune

8.3: Promovimi I politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare.

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi I mjedisëve të sigurt të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt

OZHQ 9.4 Intensiteti i energjisë,

12.8 Deri në vitin 2030, sigurohuni që njerëzit kudo të kenë informacionin dhe ndërgjegjësimin përkatës për zhvillimin e qëndrueshëm dhe stilin e jetesës në harmoni me natyrën me emetimet zero karbon deri në vitin 2050

12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

Aprovuar instrumentet e politikave të RECP; Qendra e ekselencës RECP e krijuar në Universitetin e TIRANËS së bashku me ProExport, Materialet SCORE të përshtatura me rrethanat lokale; industrinë që marrin pjesë në ngjarje, materiale promovuese, shpërndarje dhe studime të asistencës teknike RECP, aplikime të reja RECP dhe SCORE; numri i seminareve

2.3 Përmirësimi i legjislacionit – Ndryshimi i të gjitha ligjeve/nënligjeve/vendimeve të këshillit të ministrave të përmendura në tekstin dhe shtojcën e dokumentit të inventarizimit.	Këshilli i Ministrave, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Financave, Ministria e Sipërmarrjes, UNIDO, ILO	Afatshkurtër në afatgjatë
---	---	---------------------------

2.4 Njohja e ofruesve të kualifikuar të shërbimit RECP (konsulentët) dhe certifikimin e trajnerëve SCORE për të siguruar ofrimin e cilësisë së shërbimit	Ministria e Energjisë, Ministria e Ekonomisë, Pro-Export Albania, PUT, INSTAT; Agjencia për Kërkim, Teknologji dhe Inovacion; UNIDO, ILO	Afatshkurtër deri në Afatmesëm
---	--	--------------------------------

2.5 Prezantimi i metodologjisë së RECP dhe programit të trajnimit SCORE në programet e AFP-së dhe kurrikulat e arsimit të nivelit terciar përkatës për sektorin TVLK	Ministria e Arsimit, Rinisë dhe Sporteve, PUT; Universiteti i Tiranës, Institucionet e AFP-së, Agjencia për Kërkim, Teknologji dhe Inovacion, UNIDO, ILO	Afatshkurtër
---	--	--------------

8.3: Promovimi I politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare.

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.8: Mbroni të drejtat e punës dhe promovoni mjedise të sigurta dhe të sigurta pune për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët migrantë, veçanërisht gratë migrante, dhe ato në punësim të pasigurt

12.b Zhvilloni dhe zbatoni mjete për të monitoruar ndikimet e zhvillimit të qëndrueshëm për turizmin e qëndrueshëm që krijon vende pune dhe promovon kulturën dhe produktet lokale

Zbatimi i 3Rs dhe auditimet e EE në legjislacionin kombëtar; mbështetje formale p.sh. me grante të instalimeve të riciklimit dhe të energjisë së rinovueshme

8.3: Promovimi I politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi I mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt

12.a Mbështetja e vendeve në zhvillim për të forcuar kapacitetin e tyre shkencor dhe teknologjik për të ecur drejt modeleve më të qëndrueshme të konsumit dhe prodhimit

Baza e të dhënave e Ofruesve të shërbimit të kualifikuara, numri i Ofruesve të shërbimit të kualifikuar
 Numri i trajnerëve të certifikuar SCORE

12.8 Deri në vitin 2030, sigurohuni që njerëzit kudo janë të kenë informacionin dhe ndërgjegjësimin përkatës për zhvillimin e qëndrueshëm dhe stilin e jetesës në harmoni me natyrën

12.a Mbështetja e vendeve në zhvillim për të forcuar kapacitetin e tyre shkencor dhe teknologjik për të ecur drejt modeleve më të qëndrueshme të konsumit dhe prodhimit

Programet e AFP-së dhe kurrikulat e arsimit të nivelit terciar të përditësuara me RECP dhe SCORE të përfshira në planin akademik të vitit të ri

<p>2.6 Rritja e kapaciteteve të ndërmarrjeve TVLK për të zbatuar procedurat e auditimit të brendshëm dhe kontrollit të bazuar mbi modelin e menaxhimit të nivelit të lartë të standardeve të sistemit të menaxhimit ISO. Kjo do t'i ndihmojë ndërmarrjet të menaxhojnë më mirë të gjitha burimet e tyre, dhe jo vetëm energjinë.</p>	<p>Ministria e Energjisë; ILO; Ndërmarrjet TVLK</p>	<p>Afatshkurtër</p>
<p>2.7 Trajnimet profesionale për kontrollin e energjisë</p>	<p>SP, Ministria e Energjisë, Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive; Agjencia Kombëtare për AFP dhe Kualifikime, ILO, UNIDO</p>	<p>Afatshkurtër deri në Afatmesëm</p>
<p>2.8 Zhvillimi i skemës së kontrollit të energjisë</p>		<p>Afatmesëm deri në afatgjatë</p>

OBJEKTIVI 3

Përmirësimi i aftësive për rritje të qëndrueshme ekonomike, konkurrencë, prodhim dhe konsum të qëndrueshëm

Pikat kryesore / Rezultatet e dëshiruara

- Sektori TVLK do të përfitojë nga metodologjia RECP dhe Trajnimi SCORE, ekspertiza dhe ndërhyrja drejt një prodhimi më të qëndrueshëm, konkurrencë, rritje ekonomike dhe vend pune të denjë; modelet e qëndrueshme të konsumit dhe prodhimit
- Arritja e progresit drejt OZHQ dhe Qasjes mjedisore, sociale dhe e qeverisjes (ESG).

Aktivitetet	Palët e interesuara	Afati kohor
<p>3.1 Puna me qeverinë, shoqatën e punëdhënësve, investitorët dhe markat/blerësit për të zhvilluar dhe zbatuar politika, plane dhe investime gjinore për të promovuar punët ekologjike , aftësitë ekologjike dhe gjelbër imin e prodhimit dhe për të mbështetur një Tranzicion të Drejtë.</p>	<p>Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi; ProExport Albania; Sindikatat, ILO</p>	<p>Afatgjatë</p>

OZHQ 9.4 Intensiteti i energjisë, zero emetime karboni deri në vitin 2050
12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

Numri i trajnimeve; Kursimet në energji

OZHQ 9.4 Intensiteti i energjisë, zero emetime karboni deri në vitin 2050

Numri i trajnimeve; Numri i kursantëve

Skema e kontrollit të energjisë

Qëllimet

8.3: Promovimi I politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare
8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi I mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt
12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

Treguesit kryesorë të performancës-TKP

Trajnim mbi dizajnin e produktit, marketingun, materiale të reja, teknika të reja, financim, riciklimi i materialeve

3.2 Mbështetja e ndërmarrjeve në kryerjen e vetëvlerësimeve që synojnë: Ndërmarrjet, ProExport Albania, Ofruesit e Afatmesëm Shërbimeve, Zyra e Tatimeve; INSTAT, UNIDO, ILO

- Përmirësimi i produktivitetit; Burimet Njerëzore; Përdorimi efikas i burimeve; Kosto; Cilësia

3.3 Ngritja dhe përhapja e kapaciteteve ProExport, Ndërmarrjet, PUT, Schools, UNIDO, ILO Afatmesëm

3.4 Progresi në zbatimin e RECP dhe SCORE nga ndërmarrjet në industrinë TVLK ProExport, Ndërmarrjet, UNIDO Afatmesëm deri në Afatgjatë

OZHQ 8.4, Intensiteti i materialit, riciklimi 100% i fibrave PE dhe fibrave të pambukut deri në vitin 2040
 Goli 12.4, Goli 8.8; zero përdorim të kimikateve të rrezikshme sipas ZDHC deri në vitin 2040;

8.2 Arritja e niveleve më të larta të produktivitetit ekonomik nëpërmjet diversifikimit, përmirësimit teknologjik dhe inovacionit, duke përfshirë fokusimin në sektorët me vlerë të lartë të shtuar dhe me intensitet të punës; Promovoni politika të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme

8.5.2 Shkalla e papunësisë, sipas gjinisë, moshës dhe personave me aftësi të kufizuara

8.8.2 Niveli i përputhshmërisë kombëtare të të drejtave të punës (liria e shoqërimit dhe negociatat kolektive) bazuar në burimet tekstuale të Organizatës Ndërkombëtare të Punës (ILO) dhe legjisllacionin kombëtar, sipas gjinisë dhe statusit të migrantit

Numri i kompanive të vlerësuar; vëllimi i prodhimit; numri i stileve në muaj; Përqindja e defekteve; norma e kthimit; numri i klientëve; numri i stileve të reja në muaj; numri i punëtorëve të drejtpërdrejtë; numri i punëtorëve indirekt; shkalla e lejeve/mungesave; përqindja e veshjeve të dërguara nga numri total i veshjeve të prera për porosinë.; sasia e mbeturinave (lëndë e parë, aksesori); Orët standarde totale për prodhim; Orët totale të punës - duke përfshirë orët shtesë; Kostoja për orë standarde (euro); Orari standard i tarifuar klientit (euro); Defektet mesatare për njësi "në linjë"; Defektet mesatare për njësi 'fundi i linjës'; Defektet mesatare për njësi 'fundit i linjës'; Standardet ndërkombëtare të aplikuara në ndërmarrje; Standardet dhe procedurat e SSHP; Numri i kompanive që kalojnë nga një model biznesi më i ulët në një model më të lartë; Numri i kompanive që sigurojnë lëndë të parë; Numri i kompanive që aplikojnë për menaxhimin e mbetjeve

Numri i projekteve në menaxhimin e mbetjeve, ripërdorimin, ridizajnimin, riciklimin; Numri i kompanive që punojnë me materiale organike (ndryshim)

Numri i kompanive që kërkojnë konsum material ose që e bëjnë vetë; Numri i marrëveshjeve ndërmjet klientëve dhe prodhuesve për shkallën e përdorimit të ujit, materialit ose karbonit

9.5 Rritja e kërkimit shkencor, përmirësimi i aftësive teknologjike të sektorëve industrialë në të gjitha vendet, në veçanti vendet në zhvillim, duke përfshirë, deri në vitin 2030, inkurajimin e inovacionit dhe rritjen e konsiderueshme të numrit të punonjësve të kërkimit dhe zhvillimit për 1 milion njerëz

Numri i seminareve; numri i të trajnuarve në seminare

8.3: Promovimi i politikave të orientuara drejt zhvillimit që mbështesin aktivitetet prodhuese, krijimin e denjë të vendeve të punës, sipërmarrjen, kreativitetin dhe inovacionin, dhe inkurajojnë formalizimin dhe rritjen e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, duke përfshirë aksesin në shërbimet financiare

8.5: Deri në vitin 2030, të arrihet punësim i plotë dhe produktiv dhe punë e denjë për të gjitha gratë dhe burrat, duke përfshirë të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, dhe pagë të barabartë për punë me vlerë të barabartë

8.8: Mbrojtja e të drejtave të punës dhe promovimi i mjediseve të sigurta të punës për të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët sezonalë, veçanërisht gratë me punësim sezonal dhe ato në punësim të pasigurt
 12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

Numri i kompanive që raportojnë; Numri i TKP-ve të vlerësuar dhe monitoruara, reduktimi i energjisë së lidhur me produktin konsumi, gjurma e karbonit (kërkohet nga klientët kryesorë ndërkombëtarë) përqindja e materialit të ricikluar të përdorur, përqindja e mbetjeve të riciklimit

OBJEKTIVI 4

Pikat kryesore / Rezultatet e dëshiruara

Ndërmarrjet prodhuese në industrinë e tekstit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve do të përfitojnë nga projekti për një teknologji më të përmirësuar, projekte inovative të zbatuara në ndërmarrjet e tyre për një prodhim më elastik Arritja e progresit drejt OZHQ dhe Qasjes mjedisore, sociale dhe e qeverisjes (ESG).

Aktivitetet	Palët e interesuara	Afati kohor
4.1 Përshtatja e strategjive dhe metodologjive të krahasimit, për të kuptuar se si funksionojnë ndërmarrjet dhe ndër të tjera rekomandon zbatimin e TMD përmes identifikimit të standardeve në sektor	ProExport, Ndërmarrjet TVLK , ILO, UNIDO	Afatgjatë
4.2 Promovimi dhe mbështetja e aplikimit të mjeteve të qëndrueshmërisë mjedisore	ProExport, Ndërmarrjet TVLK , ILO	Afatgjatë
4.3 Ofrimi i mbështetjes teknike për ndërmarrjet në zhvillimin e fizibilitetit teknik dhe financiar për metodologjinë RECP dhe për programin SCORE	ProExport, Ndërmarrjet , UNIDO	Afatgjatë
4.4 Demonstrimi i dizajnit të integruar të zinxhirit të vlerës	Donatorët, UNIDO, ILO	Afatshkurtër deri në Afatmesëm
4.4.1 Koordinimi me donatorët		
4.4.2 Perzgjedhja e masave të rëndësishme,		
4.4.3 Mbështetja e zbatimeve pilot,		
4.4.4 Monitorimi (fabrikat e riciklimit)		
4.5 Zhvillimi i udhëzimeve për fushat e rëndësishme të fokusit në sektorin TVLK	ProExport, Ndërmarrjet , UNIDO	Afatmesëm
4.6 Promovimi i certifikimit ekologjik për ndërmarrjet	ProExport, Ndërmarrjet, Drejtoria e Standardeve, UNIDO,	Afatmesëm deri në Afatgjatë

Qëllimet

Treguesit kryesorë të performancës-TKP

9.2.1 Vlera e shtuar e prodhimit si raport i PBB-së dhe për frymë
12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

Standardet e identifikuara në sektorin e teknologjisë dhe inovacionit; numri i vizitave

12.2: Deri në vitin 2030, të arrihet menaxhimi i qëndrueshëm dhe përdorimi efikas i burimeve natyrore

numri i partneriteteve

9.5 Rritja e kërkimit shkencor, përmirësimi i aftësive teknologjike të sektorëve industrialë në të gjitha vendet, në veçanti vendet në zhvillim, duke përfshirë, deri në vitin 2030, inkurajimin e inovacionit dhe rritjen e konsiderueshme të numrit të punonjësve të kërkimit dhe zhvillimit për 1 milion njerëz dhe kërkimit dhe zhvillimit publik dhe privat

Numri i kompanive të mbështetura; numri i studimeve të fizibilitetit; numri i vizitave ne kompani

Objektivat 9.2, 9.3, zhvillimi i 10 kompanive të integruara të tekstilit
9.a Lehtësimi i zhvillimit të qëndrueshëm të infrastrukturës në vendet në zhvillim

Numri i zonave kyçe të identifikuara për ndërmarrjet e tekstilit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve;
Numri i udhëzimeve të realizuara dhe krijuara;
Numri i makinerive të reja gjysmë-automatike dhe automatike të blera nga ndërmarrja; Prezantime të RECP për sektorin me shembuj kombëtarë dhe modele ndërkombëtare, webinarë, konferenca, faqe në internet, materiale të shpërndara, numri i kompanive të kontaktuara

9.b Mbështetja e zhvillimit të teknologjisë vendase, kërkimit dhe inovacionit në vendet në zhvillim, duke përfshirë sigurimin e një mjedisi të favorshëm politikash për, ndër të tjera, diversifikimin industrial dhe shtimin e vlerës së mallrave

12.8 Deri në vitin 2030, sigurohuni që njerëzit kudo janë të kenë informacionin dhe ndërgjegjësimin përkatës për zhvillimin e qëndrueshëm dhe stilin e jetesës në harmoni me natyrën

Numri i certifikatave dhe marrëveshjeve të gjelbra

OBJEKTIVI 5

Pikat kryesore / Rezultatet e dëshiruara

- Ndërmarrjet prodhuese në industrinë e tekstit, veshjeve, lëkurës dhe këpucëve do të përfitojnë nga projekti për një teknologji më të përmirësuar, projekte inovative të zbatuara në ndërmarrjet e tyre për një prodhim më elastik
- Arritja e progresit drejt OZHQ dhe Qasjes mjedisore, sociale dhe e qeverisjes (ESG).

Aktivitetet	Palët e interesuara	Afati kohor
5.1 Mbështetja e ndërmarrjeve se si të përqafojnë praktikat më të mira dhe si t'i zbatojnë ato përmes pjesëmarrjes në aktivitete të ndryshme (burimi i lëndëve të para, klientë të rinj etj.)	ProExport, Ndërmarrjet , PUT, UNIDO, ILO	Afatshkurtër deri në Afatmesëm
5.2 Rritja e ndërgjegjësimit të konsumatorit për ekonominë të riciklueshme , dizajnin ekologjik, riciklim, ripërdorim, ridizajnim	ProExport, UNIDO, ILO, OJF, Grupi Balfin, Donatorë, PUT, Shkollat Profesionale;	Afatmesëm
5.3 Mbështetja e dizajnesve krijues përmes master-klasave (klasa profesionale) dhe ofrimi i çmimeve	Shkollat dhe qendrat e AAP, PUT, UNIDO; ILO	Afatshkurtër
5.4 Shfrytëzimi i prokurimit të sektorit publik	Agjencia Kombëtare e Prokurimit Publik; ProExport Albania; Universiteti dhe Laboratori i Certifikuar për testim, ndërmarrjet ILO, UNIDO, TFLC	Afatmesëm deri në Afatgjatë

Qëllimet

Treguesit kryesorë të performancës-TKP

Numri i pjesëmarrësve në panairët; numri i kompanive në eventet B2B; Numri i ndërmarrjeve që aplikojnë për standarde ISO ose standarde të tjera; numri i kompanive me furnitorë të rinj

12.2.1 Gjurma materiale, gjurma materiale për frymë dhe gjurma materiale për PBB
 12.2.2 Konsumi i brendshëm i materialit, konsumi i brendshëm i materialit për frymë dhe konsumi i brendshëm i materialit për PBB

Numri i seminareve; Numri i markave ndërkombëtare pjesëmarrëse në Shqipëri

12.5 Deri në vitin 2030, reduktoni ndjeshëm prodhimin e mbetjeve përmes parandalimit, reduktimit, riciklimit dhe ripërdorimit

12.4 Deri në vitin 2020, të arrihet një menaxhim i shëndoshë mjedisor i kimikateve dhe të gjitha mbetjeve gjatë gjithë ciklit të tyre jetësor, në përputhje me kornizat ndërkombëtare të dakorduara, dhe të reduktojë ndjeshëm lëshimin e tyre në ajër, ujë dhe tokë, në mënyrë që të minimizohen ndikimet e tyre negative në shëndetin e njeriut dhe mjedisin.

Numri i prokurimeve publike ekologjike ; Numri i raporteve të testimit nga Laboratori i Tekstilit dhe Lëkurës për materialet ekologjike ; thirrjet e prokurimit publik ekologjik

Aktivite të kyçe							
Investime në kompani të gjelbëra dhe miqësore me ambientin		●					
Rritja e prodhimit të përmes metodologjive të efikasitetit të burimeve dhe prodhimit të pastër							
Impakti i proceseve teknologjike lidhur me ajrin dhe klimën							
Siguria e produkteve sipas standardeve të EU		●	●				
Lëndët e para dhe gjetja e tyre							
Konsumi i ujit			●			●	
Manaxhimi i mbetjeve industriale			♻️				♻️
Konsumi i energjisë							●
Aksesi në tregje të reja dhe përmirësimi i sjelljes konsumatore			●	●			
Emetimi i gazeve serë							●
Mirëqenia e punonjesve					♻️		
Angazhimi social			●	●			

Legjenda: ● Lidhje e drejtëpërdrejtë ♻️ Lidhje jo e drejtëpërdrejtë

8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH	9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE	10 REDUCED INEQUALITIES	11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES	12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION	13 CLIMATE ACTION	14 LIFE BELOW WATER	15 LIFE ON LAND	16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS	17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
	●			●	●				●
●	●			●					
	●			●	●				●
	●				●				●
●	●			●			↻		
	●			●					●
↻	●			●	●		●		↻
●	●				↻				
				●					●
	●			●	↻				●
●		↻		●					●
				●				↻	●

Prespektiva

Në bazë të Draftit të Udhërrëfyesit Zero, palët e interesuara të identifikuar i janë nenshtruar një vlerësimi paraprak, duke i ftuar të bien dakord për zbatimin e objektivave konkretë të lidhur me axhendën e tyre dhe kontributet e mundshme politikave kombëtare. Pas miratimit të Draftit të Udhërrëfyesit Zero dhe miratimit të veprimeve për secilën fushë, është përgatitur Plani i Veprimit për të siguruar arritjen e qëllimeve të cilat u identifikuan gjatë procesit të hartimit të udhërrëfyesit. Aktivitetet e mëposhtme do të ndërmerren në këtë drejtim:

1. Përcaktimi dhe ngritja e grupeve të punës për objektivat konkrete të Planit të Veprimit
2. Zbatimi i Planit të Veprimit për arritjen e objektivave specifike të Draftit të udhërrëfyesit Zero (duke treguar kush, kur, çfarë dhe me çfarë burimesh do të zbatohen aktivitetet e përcaktuara) për secilin partner apo grup partnerësh

Zbatimi i Planit të Veprimit mund të kërkojë krijimin e kornizës së Monitorimit dhe Raportimit për të siguruar vlerësimin e ngushtë të progresit në zbatimin e aktiviteteve dhe arritjen e objektivave të vendosura në të gjitha nivelet e ndërhyrjes: makro, të mesme dhe mikro. Në veçanti, kjo fazë do të parashikojë bashkëpunim të ngushtë me bizneset përmes vizitave të rregullta në ndërmarrjet për matjen e TKP-ve, monitorimi i progresit të ndërmarrjeve drejt zbatimit të metodologjisë RECP, raportimi i rregullt dhe identifikimi i mësimave të nxjerra, përmirësimet dhe/ose modifikimet e hapave konkretë; ndjekja e aktiviteteve të ndryshme siç propozohet në Planin e Veprimit. Shpërndarja e njohurive dhe historive të suksesit të arritura do të jetë e rëndësishme: këto do të kryhen përmes seminareve, raporteve të rregullta dhe aktiviteteve të komunikimit dhe dukshmërisë për të siguruar përfshirjen e audiencës më të gjerë në proces si dhe transparencën e vendimeve të ndërlidhura.

Konkluzione

Drafti i Udhërrëfyesit Zero është një dokument strategjik. Ai parashtron një kornizë të orientuar drejt një veprimi të fokusuar në ato fusha ku palët e interesit mund të ndërmarrin veprime për arritjen e objektivave, për të cilat kanë rënë dakord. Aktivitetet e propozuara kanë nevojë për orientimin dhe mbështetjen e vendimmarrësve të nivelit të lartë për të lehtësuar zbatimin e tyre dhe një koordinim dhe bashkëpunim efektiv midis palëve të interesuara. Sfidat e zakonshme për përdorimin me efikasitet të burimeve janë mungesa e ndërgjegjësimit dhe mungesa e financave. Prandaj, aktivitetet e propozuara në këtë drejtim janë prioritare për zbatim. Palët e interesuara nga sektori publik dhe privat, si dhe institucionet mbështetëse, ekspertët dhe academia duhet të tregojnë përgjegjësinë dhe përkushtimin e tyre për të bashkëpunuar dhe për të marrë pjesë në mënyrë efektive në zbatimin e aktiviteteve të propozuara në udhërrëfyes. Megjithatë, ata duhet të kenë mbështetjen e drejtuesve të tyre të lartë për të përfshirë këto objektiva dhe aktivitete në strategjitë dhe planet e tyre të veprimit për vitet në vijim, në mënyrë që të jenë në gjendje të ndajnë burimet dhe kohën e nevojshme për veprimet e planifikuara.

Prodhimi dhe konsumi i paqëndrueshëm është fija e përbashkët midis krizës globale të trefishtë të ndryshimit të klimës, humbjes së natyrës dhe ndotjes. Prandaj, duhet të bëhen të gjitha përpjekjet për të transformuar zinxhirin e vlerës së tekstilit drejt koncepteve të qëndrueshmërisë dhe rrethores, ku ai duhet të veprojë si një levë vendimtare për transformimin e përgjithshëm drejt një ekonomie rrethore.

Shtojca

Mjetet për zbatimin e veprimeve të frymëzuara nga Drafti I Udhërrëfyesit Zero

Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm janë thirrja globale për veprim për t'i dhënë fund varfërisë, për të mbrojtur mjedisin dhe klimën e tokës dhe për të siguruar që njerëzit kudo ku janë mund të gëzojnë paqe dhe prosperitet. Ka mjete të rëndësishme për arritjen e OZHQ-ve dhe TKP-ve të lidhura me to. Këto përfshijnë qasje dhe metodologji të zhvilluara nga vende individuale dhe organizata ndërkombëtare. Në veçanti, Programi për Mbështetjen e Ndërmarrjeve Konkurruese dhe Përgjegjëse (SCORE) mbështet sektorin TVLK për të përmirësuar kushtet dhe proceset e punës, veçanërisht duke integruar gjininë, duke promovuar punën e denjë, duke arritur modele prodhimi më të pastra dhe më të qëndrueshme; Modeli Suedez promovon kalimin nga mënyra lineare e prodhimit në atë të riciklueshme.

Modeli suedez

Moda suedeze synon të kalojë nga prodhimi linear në atë të riciklueshëm, ku materialet nuk hidhen pas përdorimit, por riciklohen ose përdoren në mënyra të tjera, në mënyrë që mbetjet të minimizohen.

Aktualisht janë duke u eksploruar modele të reja biznesi, shpesh të bazuara në një ripërcaktim radikal të asaj që përbën termi 'modë'.

Një perspektivë afatgjatë

Tradicionalisht, moda është përcaktuar nga ndryshimi dhe dëshira për dizajne vazhdimisht të reja. Tani, kompanitë gjithashtu punojnë në mënyrë aktive për t'u siguruar që veshjet e tyre të zgjasin më gjatë, edhe pse kjo mund të nënkuptojë se ata fitojnë më pak para për produktet e tyre në një perspektivë afatshkurtër. Për të përshpejtuar progresin, shumë marka kanë filluar të bashkëpunojnë për të gjetur zgjidhje dhe për të ndarë njohuritë e tyre.

Në Shkollën Suedeze të Tekstivele (The Swedish School of Textiles)– pjesë e Universitetit të Borås – ka disa programe kërkimore premtuese në fushën e tekstivele dhe modës. Midis tyre, Tekstile Inteligjente kanë të bëjnë me eksplorimin e mënyrave të reja për të përdorur teknologjinë, si zhvillimi i teknologjisë për riciklimin dhe ripërdorimin e fibrave tekstile. Programi ArcInTexETN është një rrjet trajnimi evropian ndërdisiplinor (ETN) që synon të lidhë arkitekturën, dizajnin e ndërveprimit dhe tekstilet për të zhvilluar forma më të qëndrueshme të jetëgjatësisë së tyre.

Veshje me jetëgjatësi

Filippa K është një nga pionierët e qëndrueshmërisë në mesin e markave suedeze. Që nga viti 2014, marka ka funksionuar me moton se 'qëndrueshmëria çon rrugën drejt rritjes', me jetëgjatësinë e veshjeve të saj si fokus kryesor. Në vitin 2015, Filippa K lançoi një koncept të ri, programin Collect, ku njerëzit përfitojnë një zbritje për blerjet e reja nëse kthejnë rrobat që

nuk i duan më. Deri në vitin 2030, marka synon të ribëjë, rishesë ose riciklojë 100 për qind të veshjeve të mbledhura.

Veshje sportive Houdinika arritur të kthejë rreth gjysmën e produkteve të saj – duke zgatur jetëgjatësinë e veshjeve, si dhe duke ofruar riparime, dhënie me qira dhe shitje të veshjeve të përdorura. Marka ka kryer gjithashtu një eksperiment në të cilin veshjet e tyre kompostohen në tokë ushqimore.

Keni dëgjuar ndonjëherë për thënien suedeze "Nuk ka mot të keq, vetëm veshje të këqija"? Një pikënisje e mirë për një markë suedeze të veshjeve kundër shiut, apo jo?

Stutterheim është në biznesin e modës së ngadaltë, duke prodhuar mushama të qëndrueshme, të nivelit të lartë me dizajn të një jetëgjatësie të përjetshme.

Jetëgjatësia vjen edhe në formën e materialit të leshit. New Sweden, e themeluar në vitin 2017, ndërton markën e saj rreth materialeve me burim vendas dhe bashkëpunon me fermerët për furnizimin e saj me lesh. Rrobat e kompanisë nuk përmbajnë plastikë dhe 100 për qind e veshjeve të saj janë të biodegradueshme.

Riparimi i të vjetrës

Bazuar në Goteborg, Nudie Jeans është e përkushtuar ndaj një kodi të rreptë sjelljeje, që do të thotë se marka punon vetëm me një grup furnizuesish të përzgjedhur me kujdes, duke kërkuar që ata të furnizojnë vazhdimisht Nudie Jeans me raporte, plane veprimi dhe certifikime. Kompania gjithashtu riparon xhinset e vjetra Nudie të njerëzve në mënyrë që ata të mos kenë nevojë të blejnë të reja, gjë që sfidon idenë se moda duhet të përcaktohet gjithmonë në lidhje me atë që është e re dhe me stil.

Nimble Patch është një shembull tjetër i riciklimit. Ideja e biznesit të kompanisë është që xhinset e fëmijëve të jetojnë më gjatë. Kjo bëhet duke mbledhur xhinse të vjetra, të grisura, më pas duke i ridizajnuar dhe riparuar - dhe në fund duke i shitur sërish.

Prodhuar me porosi

Teknologjia gjithashtu ka një rol të rëndësishëm në transformimin ekologjik të modës. Atacac është një start-up i teknologjisë së modës me bazë në Goteborg që prodhon veshje në mënyrë dixhitale. Veshjet bëhen me porosi - në këtë mënyrë shmanget mbiprodhimi. Vizioni i kompanisë është të rishpik modën duke kombinuar teknologjinë e re me artin dhe mjeshtërinë tradicionale.²⁹

Veprimet për arritjen e produkteve të qëndrueshme

Veprimet kryesore të BE-së për dizajn të riciklueshëm dhe të qëndrueshëm të produkteve³⁰ për të reduktuar ndikimin mjedisor të produkteve përfshijnë:

- të përmirësojë informacionin e qëndrueshmërisë së produktit për konsumatorët dhe aktorët e zinxhirit të furnizimit
- parandalimi i shkatërrimit të produkteve të konsumit të pashitura
- promovojnë modele biznesi më të qëndrueshme
- rritja e prokurimit publik ekologjik

²⁹ [http://sweden.se\[hej Suedi: të drejtat e votës?\]](http://sweden.se[hej Suedi: të drejtat e votës?])

Dizajni ekologjik i propozuar për Rregulloren mbi Produkte të Qëndrueshme është themeli i qasjes së Komisionit ndaj produkteve më të qëndrueshme dhe të riciklueshme për mjedisin. Ai bazohet dhe do të zëvendësojë Direktivën aktuale të Dizajnit ekologjik të 2009/125/EC, e cila ka nxitur përmirësime në efikasitetin e energjisë dhe qarkullimin e produkteve të lidhura me energjinë për më shumë se një dekadë. Derisa të ndodhë kjo, direktiva ekzistuese do të vazhdojë të funksionojë, duke përfshirë zbatimin e Planit të ri të Punës të Dizajnit ekologjik dhe Etiketimit të Energjisë 2022-2024, i miratuar gjithashtu më 30 mars 2022.

Duke e bërë qëndrueshmërinë thelbin e një strategjie biznesi, koncepti i eko-inovacionit mund të mbështesë ndërmarrjet e vogla dhe të mesme që të bëhen më elastike³⁰. Të mendosh nga perspektiva e ciklit jetësor nënkupton marrjen në konsideratë të të gjitha fazave të ciklit jetësor të produktit, nga nxjerrja e lëndëve të para përmes përpunimit të materialit, prodhimit, shpërndarjes, përdorimit, riparimit dhe mirëmbajtjes deri te asgjësimi ose ripërdorimi.

1. Strategjitë për të shkëputur rritjen ekonomike nga degradimi i mjedisit dhe për të arritur efikasitet më të madh të burimeve
2. Të bësh më shumë dhe më mirë me më pak produkt gjatë gjithë ciklit jetësor të produkteve

- Proceset e riciklimit dhe riciklimi i materialeve;
 - Efikasiteti, trajtimi dhe shpërndarja e ujit;
 - Dizajn i qëndrueshëm i produktit;
 - Modele të reja biznesi që përfshijnë riparimin, ndarjen dhe ripërdorimin për të rritur jetëgjatësinë e dobishme të produkteve.
3. Kapërcimi i hendekut midis kërkimit dhe tregut
 4. Një nxitës i suksesit të biznesit dhe avantazhit konkurrues në nivel firme
 5. Kërkon krijimin e kushteve të favorshme të strukturuar në dy nivele ndërhyrësh:
 - **Në nivel kombëtar** – kushtet kornizë për inovacioni ekologjik (politika makroekonomike, mjedisi rregullator, strategji dhe objektiva të qarta për të adresuar shoqërinë dhe një promovim i fuqishëm i praktikave të qëndrueshme të konsumit dhe prodhimit).
 - **Në nivel tregu** - një përzierje e instrumenteve të bazuara në treg mund të dizajnohet për inovacion ekologjik , me masat e kërkesës (rregulloret dhe standardet, prokurimet publike dhe mbështetjen e kërkesës, transferimin e teknologjisë) dhe masat nga ana e ofertës (mbështetja e kapitalit, kërkimi dhe zhvillimi (R&D) edukimi dhe trajnimi, rrjetet dhe partneritetet, sigurimi i infrastrukturës)

Figura 4. Vlera e shtuar nga inovacioni ekologjik - një pasqyrë e nxitësve të biznesit

³⁰ (https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainable-products/about-sustainable-products_en)

³¹<https://www.unep.org/eco-innovation>

Teknikat më të mira të disponueshme (TMD) kuptohen se nënkuptojnë fazën më efektive dhe më të avancuar në zhvillimin e aktiviteteve industriale dhe metodave të tyre të funksionimit, të dizajnuara për të parandaluar dhe, kur kjo nuk është praktike, për të reduktuar emetimet dhe ndikimin në mjedis si një e tërë (OECD, 2017²². TMD synojnë të arrijnë një nivel të lartë të mbrojtjes së shëndetit të njerëzve dhe mjedisit.

Mbështetja e ndërmarrjeve konkurruese dhe të përgjegjshme (SCORE)

Programi për Ndërmarrjet e Qëndrueshme Konkurruese dhe Përgjegjëse (SCORE) i Organizatës Ndërkombëtare të Punës (ILO) mbështet vizionin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm për një botë më të mirë dhe më gjithëpërfshirëse. Duke u përafuar me Objektivat 5, 8, 9 dhe 12, Trajnimi SCORE ndihmon NVM-të (Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme) të përmirësojnë kushtet dhe proceset e punës, veçanërisht duke integruar gjininë, duke promovuar punën e denjë, duke arritur modele prodhimi më të pastra dhe më të qëndrueshme dhe duke u mundësuar NVM-ve të marrin pjesë në zinxhirët e furnizimit global. Programi u lançua në vitin 2009 dhe menaxhohet nga një ekip global me bazë në zyrat dhe selitë qendrore të ILO-s. Ndërhyrja kryesore e programit është Trajnimi SCORE, i cili kombinon trajnimin praktik në klasë me konsultimin në fabrikë. Trajnimi përfshin katër module mbi bashkëpunimin në vendin e punës, menaxhimin e cilësisë,

ILO po ndihmon agjencitë qeveritare, ofruesit e trajnimit, shoqatat e industrisë dhe sindikatat në rreth 20 vende për të ofruar trajnime SCORE për NVM-të.

ILO zbaton programin duke përdorur një strukturë me tre nivele që përfshin Trajnerët Ekspertë, Trajnerët dhe përfituesit fundorë - NVM-të. Trajnerët Ekspertë të licencuar nga ILO janë përgjegjës për zhvillimin e kapaciteteve të trajnerëve kombëtarë për të kryer në mënyrë efektive trajnimin SCORE për NVM-të. Më pas, trajnerët trajnojnë NVM-të në modulet SCORE. ILO luan një rol kritik në identifikimin dhe shpërndarjen e praktikave

më të mira, kryerjen e trajnimeve, monitorimin e aktiviteteve, kryerjen e kontrollit të cilësisë dhe ofrimin e këshillave teknike për zbatimin e Programit SCORE.

Programi SCORE mund t'i hapë rrugën UNIDO-s për të kryer vlerësimet e prodhimit me efikasitet të burimeve dhe më të pastër (RECP) për ndërmarrjet e trajnuara të tekstilit dhe këpucëve.

Prodhimi më efikas dhe më i pastër i burimeve (RECP)

Ofrimi i përvojës praktike dhe trajnimit të avancuar për aplikimin e metodologjisë RECP për të trajnuarit profesionistë dhe stafin e kompanive demonstroi përfitimet dhe mundësitë për ndërmarrjet. Ai paraqet parimet e prodhimit me efikasitet të burimeve dhe më të pastër si një qasje parandaluese për të reduktuar mbetjet dhe emetimet nga industria me masa të integruara. Këto masa në të njëjtën kohë kanë potencial për të reduktuar konsumin e materialeve dhe energjisë dhe në këtë mënyrë reduktojnë koston. Pjesëmarrësit do të mësojnë metodën e punës hap pas hapi duke përshkruar procesin e prodhimit, identifikimin e burimeve të mbetjeve dhe shkarkimeve, kuptimin e shkaqeve rrënjësore dhe zhvillimin e masave organizative dhe teknike për përmirësim. Metodologjia supozon ndërhyrjet kryesore të mëposhtme:

- Trajnimi dhe drejtimi i ekspertëve dhe stafit të kompanive për përdorimin efikas të burimeve
- Aftësitë e marra nga ekspertët kombëtarë i lejojnë ata të kryejnë vlerësime RECP në kompanitë e veshjeve dhe këpucëve, me kuptim të thellë të parimeve, praktikave dhe metodës së RECP, për të përmirësuar efikasitetin e burimeve, për të zvogëluar ndikimet mjedisore dhe për të kursyer koston për kompanitë.

Ndërmarrjet e veshjeve dhe këpucëve zhvillojnë bazën për të ndërmarrë masa të realizueshme RECP, për të reduktuar koston dhe ndikimet mjedisore, ndërgjegjësimin, mirëkuptimin dhe motivimin për të adoptuar RECP si një praktikë të vazhdueshme biznesi përtej kohëzgjatjes së projektit.

²²<https://www.oecd.org/chemicalsafety/risk-management/value-chain-approaches-to-determining-best-available-techniques-industrial-installations.pdf>

UNITED NATIONS
INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION

United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)
Directorate of Technical Cooperation and Sustainable Industrial Development (TCS)
Division of Circular Economy and Chemicals Management
Circular Economy and Resource Efficiency Unit

www.unido.org